

ONİKİŞUBAT BELEDİYESİ

Kahramanmaraş

TAÇLI KÜÇÜK CANAVAR

Oğuz Paköz

İmtiyaz Sahibi

Hanefi Mahçiçek

Genel Yayın Yönetmeni

Serdar Yakar

Kapak İç Düzen

Tayyib Atmaca

Sertifika No: 48044

ISBN: 978-605-72811-1-1

Baskı Tarihi

1. Baskı 2020

2. Baskı Ocak 2023

Baskı-Cilt

Sertifika No: 47771

Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti.

Zübeyde Hanım Mahallesi Sebze Bahçeleri Cd. 99/22

06070 Altındağ /Ankara

Oğuz PAKÖZ

TAÇLI KÜÇÜK CANAVAR

ONİKİŞUBAT BELEDİYESİ

Kahramanmaraş

Oğuz PAKÖZ

Maraş'ta 1947'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Maraş'ta tamamladı. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi. Biyokimya uzmanı olarak görev yaptı.

İlk makalesi Kahraman Kent gazetesinde 1976'da yayınlandı. Şiir ve yazıları; Aksu, Kahraman Kent, Yorum, Doğuş, Madalyalı Tek Şehir, Milad, Türk Yurdu gibi çeşitli gazete ve dergilerde neşredildi. Sosyal faaliyetlerin içerisinde oldu. Türkocağı, Güreş İhtisas Kulübü, Kültür Sanat Evi gibi kuruluşların yöneticiliğini yaptı. Kahramanmaraş Kültür Sanat Evi Adına Alkış dergisini çıkardı. 1997 yılında Türk Tabipler Birliği Behcet Aysan Anlatı Özendirme ödülünü aldı.

Eserleri; Kılıgı (1998), Var Varanın (2000), Sür Sürenin (2010), İlk Çıngı İlk Çılgınlık Maraş Destanı (2011), Bombalar Öldürmez Sevgiyi (2013), Türkülerle Giden İlbey (2013), Ahırdağı Destanı (2014), Maraş Senin Nazın Var (2017), Kurtlar Köyünün Görkemlisi (2018), Taçlı Küçük Canavar (2020)'dir.

TAKDİM

Şairler ve yazarlar diyarı olarak kabul edilen Kahramanmaraş, havası, suyu ve iklimi ile tarih boyunca edebiyatçılara beşiklik yapmıştır. Sünbülzâde Vehbi, Halilî-i Maraşî, Nadir Baba, Karacaoğlan ve Dadaloğlu gibi şair ve ozanlara vatan olan Kahramanmaraş, günümüzde ise çeşitli akım ve ekollerle edebiyatta zirve yapmaktadır.

Kahramanmaraşlı olmayı şairliğinin ötesinde bir onur olarak kabul eden Necip Fazıl Kısakürek'ten Nuri Pakdil'e, Abdurrahim Karakoç'tan, Erdem Bayazıt'a, Cahit Zarifoğlu'ndan, Alaeddin Özdenöre'ne, Bahaittin Karakoç'tan Osman Sarı'ya uzanan ve de uzadıkça uzayan bir şairler listesine sahiptir Kahramanmaraş.

Karacaoğlan'ın sevgi ve aşk dolu mısralarının yanı sıra Dadaloğlu'nun kahramanlık mısraları bölge insanının karakterini ele verir bir bakıma.

Bugün Kahramanmaraş yetiştirdiği şair ve edebiyatçıları ile marka şehir olmaya adaydır. Kahramanlık Madalyası Kahramanmaraş'ta nasıl ki fertlere verilmeyip tüm bir şehre verilmişse şairlik ve yazarlık payesi de Kahramanmaraş'ta her bir Kahramanmaraşlının mayasında ezelden vardır.

Evet, Kahramanmaraş bir marka şehirdir. Bir taraftan pamuğu, çeltiği, dondurması, biberi ile nasıl bir marka olmuşsa diğer taraftan da şair ve edebiyatçıları ile gerçek bir markadır. “Şairleri haykırmayan bir millet; sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir” der Mehmet Emin Yurdakul. Kahramanmaraş gerektiğinde haykıran gerektiğinde ise tefekkür et- meyi bilen bir şehirdir. Şairiyle, ozanıyla ve dahi çobanıyla

hakkını arayan, haksızlığa başkaldıran bir şehir...

12 Şubat 1920’de verilen millî mücadele bunun tezahürü, 15 Temmuz 2016’daki diriliş ise ispatıdır.

Kahramanmaraş’ta şairler susmasın, sesleri kısılmasın, haykırıışlarının yanı sıra tefekkür dolu mısraları bilinsin, duyulsun içindir tüm çabamız.

Dr. Oğuz Paköz Bey, “*Taçlı Küçük Canavar*” adlı eserinde yaşadığımız pandemi sürecini biraz hekim, biraz edebiyatçı gözü ile kaleme alır. Yaşantısının tüm dönemlerinde kültür ve sanattan kopmayan Dr. Oğuz Paköz Bey, yayınladığı kitaplar ve sahipliğini üstlendiği *Alkış* dergisi ile kültür tarihimize adını yazdırmıştır.

Kutluyor, sağlık içinde daha nice eserlere diyoruz.

Hanefi MAHÇİÇEK
Onikişubat Belediye Başkanı

Parsıl Bahadır kulüpte bir yandan yiyip içiyor bir yandan da baş okuyucunun okuduğu türkölere eşlik ediyordu. Keyfi yerindeydi, garsonu yanına çağırırdı. Yemeği biten bir dostunun masasına kahve götürmesini, bir başka masaya tatlı dondurma, bir başkasına ise bir yarım şişe içki göndermesini öğütledi. Biraz sonra garson Bahadır'ın isteklerini yerine getirmiş “*Parsıl'dan selam var, Parsıl'dan size*” gibi sözlerle armağanları yerlerine ulaştırmıştı. Arkasından daha bir havaya giren Parsıl okuyucudan bir türkü isteğinde bulundu. Sonra bir oyun havası çalınmaya başlayınca ayağa kalktı, ceketini çıkartıp sandalyeye attı, oynamaya başladı. “*Kaşların arasından/ Domdom kurşunu değdi/ Bir avcı vurdu beni/ Bin avcı yedi beni...*”

Bir oynadı, bir daha oynadı, bir daha oynadı. Sonrasında her yanından ter fişkirmaya başladı. Gömleğinin düğmelerinden bir ikisini çözdü. Yüzünü, boynunu peçetelerle sildi. Terlemesi azalacağına arttı, yüzü kıpkırmızı kesildi. Arkasından bir üşüme başladı. Teri yüzünü buza kestirdi. Arkasından boğazına ve koluna korkunç bir ağrı saplandı. Kolları tutmaz oldu. Dizinin bağı çözüldü. “*Aha ben gidiyorum*” dedi kendi kendine. Çocukluğundan beri yaşantısı gözünün önünden geçiverdi. Ölmekte olduğunu sandı. Oturmak istediği sandalyeden kaydı, yere yığıldı. Bir şeyler söylemeye çalıştıysa da beceremedi, yanındakiler bir iki hırıltıdan başka bir şey duymadı. Çevreden koşuştular, yere yatırdılar, bir başka köşede yemeğini yemekte olan doktorlara seslendiler. O doktorlardan biri Bahadır'ın çevresini boşalttıktan sonra kendisinin de kul-

landığı bir ilacı Bahadır'ın dilinin altına koydu, Bahadır'a kılmıdamadan, zorlanmadan, çabalamadan durmasını söyledi. Bir yandan da kulüp yöneticisi ilk yardımı aramıştı. Çok geçmeden kulübe gelen sağlıkçılar Bahadır'ı bir sedyeye aldılar ve hastaneye yollandılar. Bahadır'dan o sırada Ayhan, Ayhan diye yalvarırcasına boğuk bir ses çıktığı duyuldu.

Geceyi çeşitli gereçlere bağlı olarak geçiren, tuvalet gereksinimi için bile yatağından kaldırılmayan Bahadır ertesi gün öğleye doğru kendisine gelir gibi oldu. Çevresini az da olsa bulanık görüyordu. Esrimiş gibi idi ama bu esriklik akşam içtiklerinden değildi. Nice sonra bunun kendisine verilen ilaçlardan da olabileceğini anladı. Bilinci canlanıyordu. Giderek rahatladı. Akşama doğru da kollarından serum ile göğsüne yapıştırılan gereçler çıkartıldı. Oğlunun da kızının da yanında kalmasına izin verildi ama hemen hastaneden çıkma dileği kabul edilmedi, o gece de hastanede kalacaktı.

Bahadır'ın sıkıntılı anlarında adını sayıkladığı oğlu Ayhan gece yarısına değin Bahadır'ın yanında kalmış, gece yarısı olmadan hastaneye gelen kızı Ayben ile yer değiştirmişti. Bahadır'ın eşi Ayten ise İstanbul'daki annesinin yanından dönmek için evcen davranmamıştı. Ondan bir duyum bile yoktu.

Ayten, Parsıl ile isteyerek evlenmişti. Parsıl'ın ailesi köklü bir aileydi. Gerçi Bahadır'ın babası çok eskilerde sıfırı tüketmişti. Parsıl çocuk sayılacak yaşta evini ve kentini bırakarak İstanbul'a gitmiş, orada hamallık, çıraklık derken bir bakırcının yanında iş bulmuştu. Önce hadde işinde sonra da birçok birimde çalışarak yeni teknoloji ile tanışmıştı. Daha sonra orada bir başka işverenle ortak olmuş daha büyük paralar kazanmış, göm göv varsıl olmuştu. Bu paralarla kente döndü ve kendi işini kurdu. O güne değin emek yoğun üretim yapılan kentte yeni teknoloji ile üretim yaparak daha da varsıllaştı.

Varsılığına varsillik ekledi. Soyadı da Parsıl olduğundan ona varsıl dendi, Parsıl dendi. Bahadır Parsıl ilin en çok nakit parası olan adamı oldu. Bankacıların gözdesi idi. Parsıl Bahadır diye ünlenirken herkes Varsıl Bahadır demek isteniyordu.

Hastaneden evine döneceği sırada “*Oğlum beni hemen avukatıma götür*” dedi. Sonra da oğlunun ağzını açmasına izin vermeden “*Hemen, hemen*” dedi, “*Eve gitmeden ona uğrayalım*” dedi. Oğlu da kızı da buna pek anlam veremedi, evelediler gevelediler ama hasta babalarını sinirlendirmek de istemediler. Ne de olsa babaları kalp krizinin kıyısından dönmüştü. Sürücüye avukatın adını verdiler, oraya yöneldiler. Vardıklarında avukat çalışma odasında yoktu. Savcı ile bir olayın aydınlanması için uzakça bir köye gitmişti. Döndüğünde Bahadır’ın hasta olduğunu, bunun için eve uğraması gerektiğini söylediler ve evin yolunu tuttular.

Bahadır’ın erkek güzeli sayılacak bir tipi vardı. Davranışı kaba idi ama karşıdan baktığınızda onu sinemanın bir genç yıldızı sanırdınız. Bembeyaz bir teni, kapkara saçları, kara kaş, parlak ela gözleri vardı. Uzunca boyluydu. Ağzı bozuk, küfürbazın tekiydi. Kulübün dışında para harcamayı pek sevmezdi. Kulüpte tanıdıklarının masasına armağanlar yağdırmakta ise eli deliydi.

Ayten kente döndüğünde Parsıl eski sağlığına kavuşmuştu. Artık daha deli doluydu. Parsıl ilk karşılaştığında karısına tatlı tatlı sözler söylemeye başladı. Ayten bundan bir şey anlamadı. Ağzı bozuk biri olan eşinin böyle nasıl değiştiğini anlamakta zorluk çekiyordu. Gerçi kendisi de eskiden Parsıl’ı delirtmek için elinden geleni yapmıştı ya. Adamın yakışıklılığına ve parasına vurulmuş onunla evlenmişti. Ama onun ne denli bir kaba adam olduğunu anlayınca ondan tiksinemeye başlamıştı. Parsıl’dan bir an önce boşanıp annesinin ve kardeşlerinin bulunduğu İstanbul’a yerleşmek için can atıyordu. İşte tam

bu düşüncelerle dolup taşarken Parsıl ne demeye durumu düzelterek davranışlara girmişti. Çok geçmeden Parsıl Parslılığını yaptı ve hemen boşanma isteğini belirtiverdi. Kafası değişik düşüncelerle bir oraya bir buraya gidip gelen Ayten için den “*Ya öyle mi? Öyle ise böyle olsun*” dedi.

Ayten geldiği gibi gerisin geri İstanbul’a döndü. Yalnız yaşayan annesinin yanına yerleşti. Karşılıklı boşanma davası açtılar.

Bahadır eşine sürekli nafaka ödeyecekti. Bu nafaka Parsıl için küçük sayılabilecek bir paraydı. Üstelik Parsıl ne de olsa oğlunun kızının annesi olan kişinin şimdilik zora düşmesini istemiyordu. Ayten’in ise bu paraya pek gereksinimi yoktu ama olsundu.

Parsıl kulüpte zora düştüğü anda ölümünü, eşinin başka biriyle evlenip paralarını çarçur ettiğini görmüştü. Ona göre hem kendisinin hem de çocuklarının geleceğini kurtarmıştı. Evde sürekli kavga ettiği karısından da onun dırdırından da kurtulmuştu. Şimdi taşınmazların yarısından çoğunu çocuklarına tapulayacaktı. Arkasından bildiğini okuyacak eskiden evli olan yalnızlığını şimdi bekar olarak sürdürecekti. Ne de olsa yanında ev işlerine, ayak işlerine bakan bir karı koca vardı. Ayrıca çamaşır yıkmaya evin ince temizlik işlerini yapmaya gelen güngörmüş bir hanım da vardı. Onun için ağlayan göze yazıktı. Eşinin İstanbul’da yaşayacak olması da onun işine geliyordu. Ayten’in ortalıkta görülmemesi daha iyiydi. Artık biliyordu ki boşandığı eşi başka biriyle evlense bile onu gözü görmeyecekti. Kendi malını kendi yiyecek, çocuklarına da aktarabilecekti. Erken bir ölümden değil de öldükten sonra malını eşinin bir başka adamla yemesinden korkuyordu. Artık kendi malını kendisinden ve çocuklarından başkası yiyemeyecekti. Bankadaki parası kendini yüz yıl daha yaşatmaya yeterdi. Kente koca koca apartmanlar dikmişti. Onların getirisi de ca-

baydı. Kentin en görkemli yerinde koca bir işyerini kendisine oturma odası olarak ayırdı. Dayadı, döşedi. Arka odaya bir de yatak yerleştirdi. Evde olmadığı zamanlarda orada dinlenebilecekti. Orada gelenlere geçenlere bakıyor öylece vakit geçiriyordu. Mutlu görünüyordu ama yanına uğrayan beş on kişiden başkasıyla konuştuğunu gören olmamıştı. Ona yine Parsıl diyorlardı ama Parsıl sözcüğünü artık pinti anlamında kullanıyorlardı.

Ayten ise Parsıl'la yaptığı evlilikten bir tat alamamıştı. Tek kazancı çocukları idi. Onlar ile de nasıl olsa iletişimi iyi idi. Bir zaman sonra kızını da yanına aldı. Evlilik dedikleri Parsıl ile yaşadığı gibi ise hiç gereği yoktu. Dışarıdan albenisi yüksek biri böyle ise ötesi nasıl olacaktı? Elin adamı ile birlikte yaşamak, onun sıkıntılarını karşılamak ona göre değildi. Evet, evet, evlilik ona göre değildi.

Genç Ayhan ise özgür olmanın ayrıca İstanbul'a daha rahat gidip gelmenin sağladığı kazanım ile durumundan çok memnun idi.

Bu durum uzun süre böyle geçti. Ayben İstanbul'a yerleşti. Orada yurt yuva kurdu. Ayhan ise kentte kaldı, evlenip çocuk çocuğa karıştı. Sonra Ayhan da apartmanlar yapıp daireler satmaya başladı. Babası da onun işine bir süre yardımcı olmuştu.

Yıllar yılları kovalamış Parsıl ölmüş Ayhan'ın işleri de bozulmaya başlamıştı. Hiçbir iş yapmasa kendisini yüz yıl ağalar, beyler gibi yaşatacak olan birikimi yavaş yavaş erimeye başlamıştı. Nakit para sıkıntısını gidermek için evler yapılmadan satışa sunuluyordu. Halktan parayı önceden peşin peşin alıyor, evi daha sonra yapıp teslim ediyordu. Halk da onun arkasının güçlü olduğunu bildiği için ondan ev, işyeri almak için sıraya gidiyordu. Ayhan da babası gibi parsıl olma yolunda ilerliyordu. Evinde yardımcıları vardı. Yeni çıkan çamaşır makinesinden almışlardı ama baba evinden beri çamaşıra gelen kadını da haftada iki gün çalıştırıyordu. O kadın hem ince işleri iyi biliyor hem de kendi evinin işini yapar gibi özenle çalışıyordu. Alabildiğince mutlu idiler. Seven bir eş, güzel çocuklar, gelir getiren işler. Yaşam bu idi...

İşte ne olduysa böyle bir günde oldu. Ansızın parada bir değer ayarlaması yapıldı. Paranın değeri düştü de düştü. Enflasyon dediler. Beş Nisan'da alınan bu karar ülke için büyük bir yıkım oldu. Çoğu kişi gibi Ayhan bundan çok etkilendi. Sonradan, ödendiği günün değeriyle ödenmek üzere alınan inşaat malzemeleri bir günde üç dört kat pahalandı. Çalışanların ücreti de üçe katlanmıştı. Kendisinden peşin peşin ev, işyeri alanlar, arsa sahipleri Ayhan'ın tepesine üşüştiler. Eskiden yüzde elliye yakın kazanç sağlayan Ayhan şimdi topladıklarının beş katını ödemesi gerekiyordu. Yirmi yirmi beş apartmanın hepsinin yapımına birden başlamasının büyük yanlış olduğunu ancak anladı. Beş on apartmanın

hepsini birden yapsa bile böyle bir uğursuzluk olsa ona hiç etki etmezdi. Cebinde birkaç apartmanı tek başına yapacak gücü varken neden böyle her yere birden saldırmıştı, bunun yanıtını bugün verecek durumda değildi. Demiri, çimentoyu dahası kumu bile sonradan ödeme yapılacağı günün değerinde satın alması büyük yanlıştı. Bin liralık ödeme birden dört bine, beş bine çıkmıştı. Zarar yüzde beş yüzü geçiyordu. Ayrıca herkes sıkıntıya girdiği için hak sahipleri tepesine binmişti. Ev, işyeri sahipleri taşınmak için işin bir an önce bitmesini istiyorlardı.

Ülkede çoğu kişi gibi Ayhan'ın da işi zora girmişti. Bankalar icra işlemi başlatmıştı. Ayhan durumunu gizlemek için daha özenli giyinmeye, çevresine daha cömert davranmaya başladı. Kulüp akşamlarında çokça görünür olmuştu. İçip içip gerçeklerden uzaklaşmak istiyordu. Kafayı bulduğu akşamlarda o da ceketini çıkarıp oynuyordu.

*Kaşların arasından
Domdom kurşunu değdi
Bir avcı vurdu beni
Bin avcı yedi beni...*

Zorlu süreç gerçekten zorlu geçti. Bankalar bir yandan, alacaklılar bir yandan, hak sahipleri bir yandan Ayhan'ın yakasına yapışmıştı. Dost bildiği çoğu kişi alacakları için eski kabadayıları araya koymuştu. Ona gözdağı veriyorlar, her yerde sıkıştırıyorlardı. İçlerinden onu tartaklayanlar, bıçak çekenler, tabanca çekenler olmuştu. Bunlardan biri bir kez kaba etine çok derin olmasa da kama bile saplamıştı. Ayhan tüm varlığını ortaya döktü, onurunu kurtarmak için mallarını ayakları altına aldı. Ne var ne yok her şeyini sattı. Tüm borçlarını ödedi. Tüm anlaşmalarını yerine getirdi. Bunların hepsi temizlen-

diğinde kendisi de bitmiş, elde avuçta bir şey kalmamıştı. Kentin kıyısında tek katlı dededen kalma küçük bahçeli bir ev nasıl olsa unutulmuştu. Eşi, oğlu ve kızıyla buraya taşındı. Nedense kimse ona kızamamıştı. Başka kişilerin inşaat işlerinde bir yer kapabilmek için eski arkadaşlarını dolaştıysa da bir çözüm bulamadı. Dilenmez dilenciye dönmüştü. Nikah yüklerini bile sattı. Uyku uyuyamıyor, sabahları akşam, akşamları sabah edemiyordu. Ayhan'ın bir iki arkadaşı, bir iki akrabası dışında bir de çamaşırıcı kadından başka uğrayanı yoktu. O kadın da sabahtan konuk gibi gelir, ev işlerine yardım eder, sonra da yemek zamanı olmadan usulca kaçardı. Eskiden çok iyiliğini gördüğü bu aileye yardım etmek ister gibi idi. Aralarında duygusal, sessiz bir iletişim oluşmuştu.

Nice günler böyle geçtikten sonra Ayhan'a bir arkadaşı özel bir hastanede bir sürücülük ayarladı. Artık ambulans ile hasta getirip götürüyor, taşımacılık yapıyordu. Babasının varsıllığını, kendisinin para ile atma çatma oynadığını unutup yazgısına karşı gelmez oldu. Durumu düzeltmek için ek işler yapıyordu. Bu arada alım satım işlerinde aracılık yapmaya da başladı. Ne de olsa inşaat işlerinden onun gibi anlayan çok az bulunurdu. Bu işten iyi para kazanmayabıladı.

Günler, aylar böylece biri birini kovalamış, Ayhan çocukları büyütmüş, oğlu sınıf öğretmeni olmuş, evlenmiş, ayrı eve taşınmıştı. Evde bir kızı kalmıştı. O da babasının yanına vara gele doktorluğa özen göstermiş, o yönde çalışmış ancak Yoğun Bakım Hemşireliğini kazanabilmişti. Hemşire olduktan sonra ataması bir türlü gerçekleşmeyince özel hastanelerde iş aramış, babasının desteği ile onun çalıştığı hastanede yoğun bakım servisinde işe başlamıştı. Ayhan bir de bu güzeller güzeli kızını bir baş göz edebilse idi eşi ile yaşamında bir ikinci baharı yaşayacaktı. Yeni bir eve çıkmalarına pek bir şey kalmamıştı. Yakında emekli de olacaktı.

Ayhan hastaneden artan zamanını ayrıca taksicilik, dolmuşlarda ya da halk otobüslerinde yedek sürücülük yaparak değerlendiriyordu. Kentin sokaklarında gece gündüz koşuşturuyordu. Görünürde hiç yakınması yoktu ama kimileyin eski bağlarını anımsamıyor değildi. İş dışında ancak uykuya zaman ayırabiliyordu. Köylere de hasta götürdüğü oluyordu ama kırsalla içselleşemiyordu. Bir gün komşu kente otobüsle yolcu götürüp getirdi. Bir başka gün ise Edirne'ye bir cenaze götürmesi istendi. Bu hastanenin işi idi ama fazladan para da kazanacaktı. O para da neredeyse bir aylık ücretinin yarısı idi. Yeni bir eve taşınmasına da pek bir şey kalmamıştı. Bir apartmana taşınmalıydı. Bu hem ısınma hem korunma için gerekli idi. Hem de kızının daha iyi bir evlilik yapması için varoş sayılabilecek şimdi oturdukları mahalleden ayrılması adına iyi olacaktı. Temelden girdiği apartman dairesi ha bitti ha bitecekti. Evin ödemesi bitmişti ama eve taşınınca ortaya çıkacak gereksinimler için de birikim yapmak gerekiyordu.

Hastanede arabanın üstüne tabut kondu, sıkıca bağlandı. Edirneli olduğu söylenen üç kişi, ikisi arka koltuğa, biri ön koltuğa oturdu. Sürücü koltuğuna oturan Ayhan öğlenin son sıcağında arabayı sürmeye başladı. İlk tanıdığı yüce dağları aştı.

Dağların içinden açılmış tünellerle kolayca İç Anadolu'ya geçmişti. Sonra bozkırda uzun uzun yol aldı. Bozkır sanki bir sonsuzluk denizi gibi idi. Ayhan yolun çok uzun olmasına karşın bu sonsuzluğun hiç bitmesini istemiyor gibiydi. Bir iki yerde çok kısa süreli çay içmek, ayaklarını hareket ettirmek arabayı durdurdu. Uykusu gelir gibi olduğunda ya bir sigara yakıyor ya da yanında taşıdığı acı biberden bir parça koparıp çiğniyordu. Cenaze yakınları sus pus oturuyorlardı. Radyodan ancak haberleri dinliyorlar sonra hemen kapatıyorlardı. Gece boyu öyle yol aldılar. Ayhan hiç ara vermeden

araba kullandı. Gün ışıırken körfezde deniz görünür oldu. Öğle olmadan İstanbul'a ulaştılar, Boğaziçi Köprüsünden geçtiler, Silivri yakınlarında bir konaklama yerine kendilerini attılar.

Ayhan'ın yol boyu gördüğü yerler tanıdık gelse de oraları ilk kez görüyormuş gibi etkilenmişti. İstanbul'daki anası, kardeşi, yeğenleri geldi usuna. Sonra ağzını siler gibi yapıp onları anılarından silmek istedi ama beceremedi. Bütün varını tükettiğinde anası da kardeşi de yok günlerinde ona sırtını dönmüştü. Anasının o zor günlerde topu topu beş yüz lira gönderip sonrasında bir daha beni arama, diyerek karşılık vermesini unutamıyordu. Anası da kardeşi de Ayhan'ın gece yaşantısı ya da hovardalığı yüzünden kendisini tükettiğini söylüyorlardı. Üstelik bu yıkımın kendilerine de bulaşacağını düşünerek kapıları kapatmışlardı. Bu nedenle küsüşmek, kavga etmek onlar için en iyi yoldu. Gelip gidenlere onun onca malı nasıl hovardaca çarçur ettiğini anlatıyorlar, sonra da kendi kendilerini aklıyorlardı. Ayhan şimdi olsa o beş yüz lirayı anasının yüzüne çarpardı ama o gün beş liraya bile gereksinimi vardı. Bu düşüncelerle Boğaz'ı, İstanbul'u göz ucuyla incelemişti. Sonra da oradan kaçarcasına gaza basmıştı.

Yol onları çok yormuştu. Yemeklerini ağır ağır yediler, üstüne ikişer bardak da çay içtiler. Ayhan daha sonra üst üste içtiği sigaralarla iki bardak çay daha içti. Yeniden yola koyuldu. Yol boyu Mimar Sinan'ın yapımı nice yapıtlarla karşılaştılar. Buraları İstanbul'un bir uzantısı gibi geldi Ayhan'a. Sonunda uzaktan Selimiye Camisi gözükünce Edirne'ye geldiklerini anladılar. Bir kısım yollardan geçerek Çavuşbey Mahallesinde, Tunca Irmağı yakınında bir evin önünde durdular. Onlar gelince durdukları evin önünde sessizce bekleyen kalabalık uğuldayarak kaynaşmaya başladı. Birkaç kişi cenaze işleriyle uğraşırken Ayhan bir odaya kapağı attı, uzandı. Çok geçmeden de derin bir uykuya daldı.

Ayhan uyandıığında bitişik odalarda pek çok kişinin usul usul konuşmakta olduklarını gördü. Gümü işi çoktan bitmişti. Ayhan iyi dinlenmiş, yorgunluğunu atmıştı. Kalktı elini, yüzünü yıkadı. Önüne hemen bir sofraya kurdular. Ayhan onu iştahla yedi. Biraz karnı doyunca Edirne'nin ciğer kebabı geldi usuna ama bir başka zamanın olmayacağını bile bile, belki bir başka zamana, dedi. Arkasından yoldaşlarıyla vedalaştı. Toplanan halka başsağlığı dileyerek ayrılmak istedi. Yoldaşları ona teşekkür ederken içlerinden biri elini Ayhan'ın cebine sokuverdi. Belli ki ona güçlü bir yol harçlığı veriyordu.

İkinci olmuştu. Ayhan Edirne'ye bir daha ya gelirim ya gelemem diyerek yolu üstündeki Eski Cami ile Selimiye Camisini şöyle bir gezdi. Öteki Osmanlı yapılarına ancak uzaktan bakabilirdi. Ne de çok tarihi yapıt vardı burada. Osmanlı İstanbul'u, Trakya'yı donatmıştı. Anadolu'da ise Selçuklulardan ve beyliklerden başka neredeyse eski Türk yapısı yoktu. Bu düşüncelerle gaza bir daha bastı gece karanlığı bastırmak üzere idi. Karanlık iyice bastırmadan İstanbul'dan çıkış yapmalı idi. İstanbul'un sabah trafğine de yakalanmamalı idi.

Edirne'den ayrılırken arabaya aynalı süpürgeler, biçim biçim sabunlar ile badem ezmesi aldı. Çeşitli düşüncelerle yola koyuldu.

Göz açıp kapamadan Lüleburgaz'ı, Çorlu'yu, Silivri'yi geçmişti. Bir solukta İstanbul'a geldiğini sandı. Ancak saate bakınca yanlış olduğunu anladı. Neredeyse gece yarısı olacaktı. Sakarya'ya değin öyle gitmeyi amaçladı. Arifiyede geç saatlerde de olsa yatacak, öğleye değin uyuyacak sonra da memlekete doğru kesintisiz yol alacaktı.

Ayhan yeni evine taşınmış dahası eski evini de kiraya vererek yeni bir ek gelire kavuşmuştu. Bu eski evin bahçesine türlü türlü çiçekler dikmişti. Edirne'den dönerken de saksı içerisinde bir kokulu Acem Borazanı fidesi almıştı. Bu çiçeğin yaz bo-

yu yoğun bir kokusu olurdu. Acem Borazanı kentte çoktu ama böyle kokulusu yoktu. Onu eski evinin bahçesindeki sedirin dibine dikecekti. Bu çiçek, sediri boydan boya saracak yaz boyu çevre güzel kokularla dolacaktı. Çiçeğin pembe sarı rengi kızını anımsatacaktı. Eski evi kiraya veren Ayhan bahçeyi kira dışı tutarak kendisine ayırmıştı. Bahçeyi kendisinin kullanacağını ön koşul olarak kiracısına belirtmişti. Kızı Çiçek de hastanenin çiçeği olmuştu. Çalışkanlığı ile güzelliği ile kendisini saydırıyordu. Becerisi ile de aranılır biri olmuştu. Bembeyaz teni, pembe yanakları vardı. Uzunca boylu, orta kilolu idi. Hastanede ona 'Pembegül' diyorlardı. Ayhan da Pembegül adını beğeniyor o da ara sıra kızını Pembegül diye çağırıyordu. Pembegül pek çok hastanın evde bakımı için de koşuşturuyordu. Buradan kazandığı da hastaneden kazandığına yakındı. Pembegül kendi çeyizini kendisi diziyor denebilirdi. Onun beğeneni çoktu ama kendi beğendiğini daha bulamamıştı.

İlde sonbaharda bir soğuk algınlığı başlamış çoğu kişiyi yatağa düşürmüştü. İl genelinde bir salgın olmuştu ama umursayan olmamıştı. Hastanede hastalar için yatacak oda bulmakta sıkıntı çekilmişti. Acil servisler tıklım tıklımdı. Benzer sıkıntılarla her gün her hastaneye binin üstünde hasta başvurmuştu. Koridorlarda bile oturdukları yerde serum alanlar olmuştu. Çok soğuk algınlığı görülmüştü ama bu sayıda bir çokluğa hiç denk gelinmemişti. Eski salgınlardan değişik olarak bunların çoğunda orta derecede ishal de görülmemişti. Böyle bir zamanda Pembegül evde yatan hastalara iğne yapmak, serum takmak için de koşuşturuyor, öylelikle de iyi para kazanıyordu. Ayhan'ın neşesi yerindeydi. O çok zor günler geçmiş babasının dönemindeki gibi olmasa da sıkıntılı günleri geride bırakmıştı.

Günler böyle birbirini ardına geçerken Çin'de başlayan, İtalya'ya sıçrayan bir salgından söz edilir oldu. Sonra bu salgın bütün komşu ülkelere de yayılmıştı. Ama yetkililer ülkede böyle bir hastalığın olmadığını döne döne anlatıyorlardı. Dünyanın dört bir yanını kırıp geçiren bu salgın nedense bir iki ülkeye hiç uğramıyordu. Hastanede yapılan aylık toplantıda bir doktor *“Ben söylenenlere güvenmiyorum. Bütün komşularımızda petrol var, bizde yok. Bütün komşularımızda korona var, bizde yok”* demişti. Çoğunluk bu söze gülmüş ama üstünde kimse durmamıştı. Gerçekten de bütün ülkelerle ulaşım da taşımacılık da sürüp gidiyordu. Ülkenin güneyinden sığınmacılar sürekli ülkelere denetimli denetimsiz gidip geliyordu. Sınır güvenliği çok zayıflamıştı. Doğuda da benzer bir durum vardı. Dışalım, dışsatım gürül gürül işliyordu. Kısaca ülkeye her şey girip çıkıyordu ama korona virüsü giremiyordu (!) Bunun böyle olmadığını yetkililer de anlamış olmalı ki 10 Mart'ta olayı kabullenmek zorunda kaldılar. O gün bir hastaya korona tanısı konduğunu açıkladılar. Bunu açıklayan Sağlık Bakanı *“Bir veya birkaç vaka salgın değildir, karantinaya alınmış bir hasta toplumu tehdit edemez”* diye halkını korumaya çalışıyordu(!). Bu sırada yurt içi, yurt dışı gidiş gelişler sürüyor üstüne üstlük umreden dönenler de denetimsiz bir biçimde ülkeye giriş yapıyorlardı. Bu aymazlığa karşın Halk Sağlığı Uzmanları önlem olarak ellerin sabunla iyice yıkanmasını, sarılıp öpüşülmemesini, kişiler arasında en az bir metre aralık bulunmasını, bir araya gelinmemesini öğüt-

lüyorlardı. Pek çok bilim insanı maske gereksiz, dahası zararlı bile, yalnız hasta olanlar taksın, diyordu. Salgında ölenlerin yalnız altmış yaşın üzerinde görüldüğünü belirtiyorlardı. Üstelik ölenlerin kronik hastalıkları nedeniyle bağışıklık sistemlerinde sorunları olduğu söylendi. Böylelikle hemen herkes derin bir soluk aldı. Buna karşın umreden gelenlerin bir kesimi için sonradan denetim başladı. Denetimden geçmeyen ilk dönem umrecilerin yakınları ise onlarla görüşmek için koşuşturuyordu. Bir kısım umreci mevlit bile okutmuş kalabalık konuklar ağırlamıştı. Cuma namazına katılımlar hep yüksek olurdu ama daha çok yakarmak için olacak 6 Mart'taki Cuma namazına katılım daha çok olmuştu.

Ayhan bir sağlıkçı sayılırdı. Cuma kalabalığına katılmanın bu koşullarda yanlış olabileceğini düşündü. Cuma namazına katılmamalık da edemezdi. Ezanın bitmesinden sonra camiye biraz geç gitti. En son safın bir köşesine ilişti. Yönünü usuldan duvara döner gibi yaparak oturdu. Farzdan sonra da selam verir vermez çarçabuk camiden dışarı çıktı. Herkes gibi Ayhan da Suriye'den gelen sığınmacılar ile de çoğu doğu ülkelerinden gelen sözde gezginlerin varlığı ile de bu hastalığın ülkede yaygınlaşacağını düşünüyordu. Batıda ise bir İtalya'da hastalık gözüküyordu. Onların da çoğunluğu nun yaşlı olduğu dahası hastaların yaşlarının seksenin üzerinde olduğu söyleniyordu. Acaba bu korona dedikleri önceki griplerin bir çeşidi mi idi? Yoksa konu gerçekten abartılıyor muydu?

13 Mart'ta spor yarışmalarının 30 Nisan'a dek seyircisiz oynanması kararlaştırıldı. Tutukevlerinde görüşler yasaklandı. Özel kreş, gündüz bakım evleri tatil edildi. Mecliste konukların girişine yasak getirildi. Yurt dışına çıkışlar kısıtlandı. Kimi sporcular, spor yöneticileri, kimi gazeteciler yarışmaların ertelenmesi gerekliliğini söyledilerse de onları dinleyen olmadı.

Ülkenin belki de en ünlü futbol eğitmeni bizim canımız yok mu, diye bas bas bağıdı ama sesini duyuramadı. O hafta tüm yarışmalar yapıldı. Yöneticilerle görevliler dışında kimseleri salonlara, stadyumlara almadılar. Kimi bilim insanları sokağa çıkma yasağı getirilmesini istiyordu, bir kısmı ise sokağa çıkma yasağının gereksiz olduğunu belirtiyordu.

Sağlık Bakanı her akşam koronalı hasta sayısını açıklıyordu. Sayı her gün artıyordu. Bu konuda her televizyona çıkan her radyoya çıkan ya da gazetelerde yazan herkes ellerin sabunla yıkanmasını, bu yıkamanın özenle en az yirmi saniye sürmesini öğütüyorlardı. Sonra bir araya gelinmemesini, sosyal aralığın açılmasını ekliyorlardı. Bu salgına karşı bir ilaç ya da aşı yoktu. Bir ara Şırnak'tan bir imam görüntülü yayın yaparak dindar bir hanımın düşünde peygamberi iki kez üst üste Cudi Dağında Hazreti Nuh'un Gemisinde gördüğünü, bu salgından sumakla ıslatılmış suyun çözüm olduğunu duyurdu. Buna çok az kişi inanmış olsa da satıştaki sumakların bir günde tükendiği görüldü. Bir başkası ezilmiş sarımsak ile limonun karıştırılıp günde üç kez içilmesi gerekliliğini söylüyordu. Daha böyle pek çok uçuk kaçık öneri vardı. Onlara da inanan kişiler çıkmıştı. Ancak bilimsel olarak temizlik, kişiler arası mesafeyi açmanın dışında bir gerçekçi çözüm yoktu. Test yapma olanağı kısıtlı idi. Koronaya karşı etkili bir ilaç yoktu, aşı ise uzak bir baharığözlüyordu.

On beş Mart'ta pavyon, diskotek, bar, gece kulübü gibi yerler kapatıldı. 16 Marttan başlayarak ilk, orta, liseler bir hafta tatil edildi. Daha sonra tüm okullarda 23 Mart'ta uzaktan eğitime başlanacağı bildirildi. 19 Mart'ta tüm toplantılar yasaklandı. Bir hafta önce camilerde toplu namaz Cuma namazı dahil toplu namazlara yasaklanmıştı. Bu kez tamamen kapatıldı. Bu yasaktan üç dört gün sonra Diyanet İşleri Başkanı Beştepe Camisinde az bir cemaatle Cuma namazı kıldırdı.

Üstelik bu namaz televizyondan canlı olarak yayınlandı. Bu uygulamanın her hafta bir camide yapılarak Cuma namazının gönüllerde korunacağı belirtildi. Camilerle birlikte tüm tapınaklar da kapatılmıştı. 20 Mart'ta tüm hastaneler pandemi hastanesi sayıldı. 21 Mart'a gelindiğinde berberler, kuaförler, güzellik salonları da kapatıldı. Asker uğurlama törenleri ile altmış beş yaş ve üzeri kişilerin sokağa çıkması yasaklandı. Bahçe, park ve mesire alanları buluşma ya da toplanma yeri olmaktan çıkarıldı.

On yedi Mart'ta Sağlık Bakanı ülkedeki koronali hasta sayısının 98'e ulaştığını bildirmiş dahası ağlamaklı bir sesle "Bugün ilk kez bir hastamı kaybettim" diyerek koronadan bir hastanın öldüğünü duyurmuştu. Bu arada yetkililer önce Çinden gelenleri, sonra Avrupadan gelenleri, ardından umreden gelenleri daha sonra da tüm yurt dışından gelenleri evlerine bırakılmadan on beş gün öğrenci yurtlarında alıkoydular. Koronali bir kişi ile temas eden herkes için önlem almaya başladılar. Bu arada kimi ölümlerin gizlendiği söylendi, kimi koronali hasta sayısının eksik bildirildiği söylendi. Buna karşın, yine de yurt düzeyinde salgın ile savaşımın iyi yapıldığı söylenebilirdi. Bütün işletmelere girerken, toplu taşıma araçlarına binerken el dezenfektanları kullanılıyordu. Cadde ve sokakların dezenfeksiyonunda su, bikarbonat, sirke ile düşük oranda hipo bulunduruluyordu. Kimi caddeler, kimi sokaklar ayrıca yıkıyor, mikroplardan arındırılıyordu. Hastane gibi yerler günde en az iki kez temizleniyordu. Bu arada dedikodular da yayılıyordu. Emekli bir kuvvet komutanının ölüm haberini bir gazetecinin bildirilme sinin bir gün sonrasında bakanın ancak açıklaması dedikoduların çoğalmasına yol açmıştı. Seyircisiz oynanan spor yarışmaları süresiz ertelendi. Ancak sesini duyuramayan o ünlü eğitmenin, onunla birlikte başka çalıştırıcıların, ayrıca çoğu

basketbolcu olmak üzere pek çok sporcunun korona virüsüne yakalandığı duyuruldu.

Genelde gözle görülmeyen küçük canlılara mikroorganizma (mikrop) denir. Yeryüzünde milyonlarca farklı türde mikro organizma çeşidi olduğu söylenmektedir. Bunların ancak yüzde dördün tanımlanabilmiştir. Çoğumuzun normal bitki sandığı şapkalı mantarlar, yosunlar, likenler de aslında tek hücreli mikroorganizmalardır. Ancak bunlar birleşmiş bir biçimde yaşadıkları için normal bitkilere benzerler. Mayalar, küfler, algler, protozoalar da mikroorganizmalardandır. Sağlık ve fen bilimleri daha çok bakteri, virüs ve riketsiya ile ilgilenmektedir. Bakteriler uygun bir ortam bulursa kendi kendine üreyebilirler. Bakterilerde hücre duvarı ile hücre zarı onları korumaktadır. Virüslerde hücre zarı bulunmaz. Bir kılıf ya da zarf içinde DNA ve RNA taşıyan çekirdekleri vardır. Çok küçüktürler. Pek azı ileri tekniklerle gelişmiş mikroskopta görülebilir. Çoğu elektron mikroskobu ile ancak görülebilmektedir. Kendi başlarında üreme yetenekleri yoktur. Canlı bir hücreye girerek o hücre içinde hızla çoğalırlar. İçine girdikleri çoğu hücreyi de böylelikle öldürürler. Virüsler çok küçüktür. En büyük virüs bile en küçük bakteriden çok küçüktür. Tıp ve sağlık bilimlerinde öğrencilere bunlar ayrıntılı bir biçimde öğretilmektedir. Riketsiyalar bakteri ile virüs arasında değerlendirilmektedir. Virüslerin çoğuna karşı etkili bir ilaç yoktur. Buna karşın bakterilere de riketsiyalara da karşı kullanılabilecek pek çok antibiyotik vardır. Grip de bir virüs hastalığıdır. Dünyadan tamamen kaldırılan yok edilen çiçek hastalığı da kuduz da HIV de bir virüstür. Hayvanlarda yüz binlerce virüs çeşidi bulunur. Bunların çoğu araştırılmayı, keşfedilmeyi beklemektedir. Hayvanlardaki virüsler zamanla mutasyon geçirerek insanlara da bulaşabilir, daha sonra ise insandan insana geçer. İşte Çin'in Vuhan kentinde başlayarak

tüm dünyayı etkisine alan Kovit-19 virüsü de böyle bir virüstür. Koronavirüsler hayvanlar arasında çok yaygındır. Bu Kovit19 virüsü de koronavirüs ailesindedir. Mikroskopta yuvarlak, taçlı yapılarından dolayı bunlara “taç virüs” ya da evrensel deyişle “koronavirüs” denmektedir. Elektron mikroskopundan çekilen fotoğraflara baktığımızda çok güzel bir görüntüsü vardır. Her yanında çıkıntıları olan bir taç küreyi andırır. Onun için adına koronavirüs diyorlar. Bu tür bilgiler tüm televizyonlarda dillendirilmektedir. Bu koronalardan yeni tip koronavirüs (Kovit-19) bu sıralar tüm dünyaya yayılmış pek çok kişiyi etkisi altına almıştı. Bu tür hastalıklarla savaşım devletin de halkın da en başta gelen görevlerinden biri idi. Sağlık sisteminin genelde iki ayağı vardı, bunlardan biri koruyucu sağlık öteki ise sağaltım. Sağaltım yapanlar canla başla gerekeni yapıyorlardı. Hastanelerin yoğun bakım ünitelerinin de yeterince hazır olduğu belirtiliyordu. Tek korku salgın denetim dışı kalırsa, çok hızlı yayılırsa ne yapılacağı idi. Koruyucu sağlık işleri ise biraz gevşek gibiydi. 1960’larda Dr. Nusret Fişek’in önderliğinde yaygınlaştırılan toplum temelli sağlık anlayışından epey uzaklaşmıştı. O sistemde sağlık sisteminde ülke düzeyinde de evren düzeyinde de bütüncül yaklaşım aranıyordu. Toplum sağlığı anlayışı başta olmak üzere beslenme, çevre, eğitim, sosyal yaklaşım gibi konular koruyucu hekimlik çalışmalarıyla, aşılama, evlere sağlık hizmeti götürmekle oluyordu.

Yirmi iki Mart’ta altmış beş yaş ile daha ileri yaşta olanlara sokağa çıkma yasağı getirildi. Çay ocakları, eğlence yerleri, lokantalar, birahaneler, meyhaneler, spor salonları, hamamlar, kaplıcalar, yüzme havuzları, dernek lokalleri, kır bahçeleri, söz nişan düğün salonları, gösteri merkezleri gibi her yer kapatıldı. AVM’lerin açık kalma süresi kısaltıldı. Açık olan yerlere giriş çıkışların aralıklarla yapılması istendi. Paket servis ya-

panlar lokantalar yasak dışı bırakıldı. Yirmi yedi Mart'ta kimi köy ya da mahalleler karantinaya alınmıştı. Salgın yayılırken korku da yayılıyordu.

Dokuz Ocak 2020'de Çin'de koronadan ölen ilk kişinin ardından 14 Ocak'ta Türkiye'de Bilim Kurulu toplanarak bir korona rehberi çıkartmıştı. Ülke o günden beri bu salgına bilimsel olarak yaklaşmıştı. Bilim Kurulunun başında Sağlık Bakanını bulunuyordu. Burada alınan kararlar tüm sağlık kurumları ile sağlık kuruluşlarına her gün bildiriliyordu. Bütün bunlara karşın ülkeye giriş, ülkeden çıkış, dışalım, dışsatım bu hastalık aŐısından geÇ denetlenmeye baŐlanmıŐtı. 21 Mart'tan sonra ülkeler arası uçuŐ yasağı getirilmeye başlandı. Yasak birden yapılmadı. Üç beş ülke ile başlandı sonra kapsama alanını genişletildi. Ekonomi zarar görmesini diye kargo taŐımacılıėına dokunulmadı. Dünya Sağlık Örgütü bu salgınla savaŐımda "Test test test" diyordu. Bizde uygulanan PCR (pisir) testlerinin sonuÇ verme süresi uzundu. Üstelik hastadan örnek alınması zordu, çoğunlukla örnek uygun yerden alınamıyor gibi sözler duyuluyordu. Bu nedenle hızlı sonuÇ veren testler için girişimlerde bulunuldu. ÇinKatar ortaklığı olan bir kuruluŐtan iki milyon ünite test getirtildi. Yüzde seksen doğru sonuÇ verdiği söylenen bu testlerin sonraları ancak yüzde otuz doğru sonuÇ verdiėianlaŐıldı.

Salgınla savaŐımda önceden gereksiz gibi görülen maske kullanımını önem kazandı. Sıradan toz maskesi denilen maskelerin kişiyi bu virüs etkeninden koruma olasılığı ancak yüzde otuzu buluyordu. Cerrahi maskeler bunlardan biraz daha iyi idi. Söylentilere göre bu maskeler kişiyi yüzde yetmiŐe değin koruyabilirdi. Her iki maskenin de en çok dört saatte güvenilirliği bitiyordu. Bir de N95 (en95) maskesi vardı. Bu maskeyi doğru kullanabilir, ağızını, burununu kapattıktan sonra bir boşluk bırakmazsanız yüzde yüze yakın koruma sağlanabilirdi. Bu

maskeler de en çok altı saat dayanabiliyordu. Halk sıradan bezlerle maske yapmaya başladı. Çünkü maskeler bulunamaz olmuştu, üstelik pahalalmıştı. Elli kuruşa satılan maske beş liradan satılıyor ama her yerde bulunmuyordu. N95 ise bin liraya değin alıcı buluyordu. Bu arada maskenin para ile satışı yasaklandı. Bu yasaktan bir gün sonra da kimi kuruluşların parasız dağıtımına da yasak getirildi. Oysa bu yasaktan on beş gün önce Cumhurbaşkanı altmış beş yaş üstü vatandaşlara kolonya ile maske dağıtacağını söylemişti. Derken maskesiz sokağa çıkma yasaklandı. Taşraya bu buyruklar gelmekte evcen davranmıyordu ki epey bir kesim ya mendil bağlamıştı ağzına, burnuna ya da eli ile ağzını kapatarak dolaşıyordu. Maskesiz bir dükkâna, işletmeye, eczaneye dahası hastaneye bile gidilemeyecekti. Büyük bir sorun ortaya çıktı. Bu sorun göz yumulan gizli satışlar devreye konularak çözülmeye çalışılıyordu.

Televizyonlarda, radyolarda ise çoğunlukla işlerin iyi gittiği söyleniyordu. Onlara göre evde kalanlara her türlü sosyal destek sağlanıyordu. Maskeler kolonyalar dağıtılmıştı. Eskiden yardım alanlara ek olarak çoğu yoksula para dağıtılmıştı. Çoğunluğu yönetimin ağzına bakan medyanın dediği ile öteki birkaçının dedikleri birbirini tutmuyordu. Yönetimi destekleyenlere göre yapılacakların hepsi tamı tamına yapılıyordu. Karşı çıkan azınlık ise ölü sayısı başta olmak üzere pek çok konuda yanlış bilgi verildiği görüşündeydi.

Bu salgında bireysel yardımlaşmalar olmuyor değildi. Halk azımsanmayacak denli yoksullara, güçsüzlere yardım ediyordu. Belediyeler de bu yolda elinden geldiğince çabalıyordu. Mart ayının sonunda Cumhurbaşkanlığı bir genelge ile “*Biz bize yeteriz Türkiyem*” diyerek “*Milli Dayanışma Kampanyası*” adı altında bir yardım süreci başlattı. Buraya kamu bankaları başta olmak üzere hemen bağışlar akmaya başladı. Bunun öte-

sinde cep telefonu ile bir SMS atıp 10 TL yardım yapılabilceği bildirildi. Süreç ilerledikçe iki milyar lira gibi bir para toplanacağı ortaya ıktı. Halka para dağıtmak da halktan para istemek de birleştirici bir süreç oluşturuyordu. Bu para beklenenden çok az olmalı idi ki pek çok belediyenin yardım toplamasının, aşevi işletmesinin n kesildi. Bundan en çok muhalefetin yönettiği büyük illerin belediyesi etkilendi. Bu arada  ay süre ile işten çıkartmalar yasaklandı. Bu yasağın altı aya değin uzatılabileceği belirtildi. Bu durumdaki çalışanlara günlük kırk liranın hemen altında yardım yapılacağı bildirildi. nce bildirilenlere ek olarak gereksinimi olan yaşlılara bakım hizmeti verileceği ya da bakım creti ödemesi yapılacağı duyuruldu. Aynı hakkın engellilere, çocuklara, kadınlara da sağlanacağı dillendirildi. Bu yardımların az olmasına karşın gerçekleştirilebilirse olumlu bir gelişme olacağı açık idi. İşin bir başka yönü ise kimi bakanların söylemlerine göre yabancı ülkelere de yardım gönderiliyordu. Bir bakanın demesine göre otuzun üzerinde bir başka bakanın demesine göre de kırkın üzerinde ülkeye yardım gönderilmişti. Bu yardımlar arasında kendi gereksinmelerimiz olmasına karşın yüksek teknolojik yaşam destek üniteleri de vardı. Kendi gereksinmelerimiz olmasına karşın denmesiyle ne demek isteniyordu, bilinmiyordu.

Bir Nisan'da hastasından virüs kapan bir doktorun -Prof. Dr. Cemil Taşoğu'nunkoronadan ölmesi toplumu hem zd hem gerdi. Virüs sanki insanlarla Nisan 1 şakası yapıyor, insanlara meydan okuyordu. Kâğıt peçetelerin, temizlik ürünlerinin, kolonyanın tüketimi iyice artmıştı. Çoğu kişi en yakını ile karşılıklı konuşmaktan bile çekiniyordu. Dört Nisan günü akşamı yaşlıların dışarı çıkma yasağına yirmi yaş ve altında olanlar da eklendi. Koronanın artık her yaştaki kişiye bulaşabileceği, her yaştakini öldürebileceği iyice anlaşıldı.

Birçok bilim adamı, birkaç belediye başkanı toptan sokağa çıkma yasağı olması gerekliliği üzerinde yırtınıp duruyordu. Sokağa çıkma yasağı uygulanırsa zor durumdaki ekonomi daha da zor duruma düşecekti. Bunu yöneticiler göze alamadı. Karmaşık bir durum oluşmuştu. Bütün bu karışıklıklar arasında Bilim Kurulu Üyeleri arasında korona virüsüne yakalanan doktorların bile olduğu görüldü.

İldeki hastanelerde elliye yakın koronalı hasta vardı. Özel hastaneler hastaları yatırıyor, korona tanısı konursa devlet hastanesine ya da üniversite hastanesine aktarıyordu. İşte böyle durumlarda Ayhan hastaların taşınmasında, Çiçek ise yoğunbakımda hastaların bakımında korona ile içli dışlı olmuşlardı. Çalıştıkları Yaşam Hastanesinden korona bulaştığı saptanan yoğunbakımdaki iki hasta bu nedenle üniversite hastanesine yollanmıştı. Bu iki hastada da korona testi pozitif çıktı. Böyle olunca hastanede büyük bir kargaşa başladı. Yoğun bakımda çalışan herkes başta olmak üzere bu hastalarla görüşenler ayrı odalarda gözlem altına alındılar. Onlardan korona testi alındı. Öksürük, soluk darlığı çekenlere akciğer tomografisi çekildi. Pembegül'ü de sarmalar gibi her yanını örttüler. Nöbetçi teknisyen Tekin de astronot giysisini andıran bir donanımla tomografi odasında onları karşıladı. Masada hastanın nasıl durması gerektiğini hastabakıcılara anlattıktan sonra herkesi dışarı çıkarttı, kendisi de yan odaya geçerek camlı bölgeden işlemleri tamamladı. Tekin nöbetçi olduğu saatlerde koronadan kuşku duyulan bir hasta gelirse önlükleri, tulumlar, eldivenleri, maskesi ve siperliği ile uzayda dolaşan astronota benziyordu. Bu giysilerin içinde en çok on beş dakika duruyordu ama canı çıkıyordu. Bu hastalarla yakından ilgilenen doktor ile öteki sağlıkçıları düşününce sıkıntılardan biraz olsun kurtuluyordu.

Tekin bir yandan işini yapıyor, öte yandan da hastalarını tanımaya çalışıyordu. Son gelen hasta kızı da tanımıştı. Biraz özenle bakınca daha öncesinden tanıdığı duygusuna kapıldı. Bu kız kim olabilir diye uzun uzun düşündü, bir şey bulamadı. Kız boğuk boğuk öksürüyor, hırslayarak soluyordu. Kızın bembeyaz teni, gül pembesi yanakları vardı. Yazık olmuş bu güzele, dedi sessizce. Sonradan, ben bunu nereden tanıyorum diye düşündü. Neyse canım, diyerek geçiştirdi. Ancak eve geldiğinde Pembegül'ün kim olduğunu anasından öğrenebildi. Gerçek adının Çiçek olduğunu da o zaman anımsadı. Onu çocukluğundan beri tanıyordu. Tomografisinde koronayı andırır görüntüler bulunması nedeniyle de üzülmüştü.

Koronaya yakalanmasından kuşku duyulan Pembegül ile yakın çalışma arkadaşları da ayrı odalarda tutulmaya başlandılar. Ayhan ile eşi de evden dışarı çıkartılmıyordu. Pembegül ise hastanede gözetim altındaydı. Bu durum yedi gün böyle sürecekti. İki gün sonra Pembegül'ün korona testinin pozitif çıktığı söylendi. Onu hemen üniversite hastanesine götürdüler. Kapısı kilitli bir odada gözlemlenmeye başladılar. Onun dışında hastaneden kimsede test pozitif çıkmamıştı. Hiçbirinin tomografi bulgularında da bir hastalık izi yoktu. Nice sonra Pembegül'ün evde yardım ettiği bir hastasından hastalığı kapıldığı anlaşıldı. Evde serum taktığı bir yaşlı kadının koronadan öldüğü anlaşıldığında durum açıklığa kavuştu. Ancak Pembegül'den kimseye koronabulaşmamıştı.

Pembegül'ü ilkin hastanede çevreyi gören geniş bir odaya

aldılar. N95 maskesi ile olabildiğince sıkılmış bir biçimde oda içinde zaman öldürüyordu. Ona okuması için birkaç roman verdiler. Televizyon sürekli açıktı. Uzun süredir televizyon izlememiş biri olarak bir televizyon bağımlısına dönüşebilirdi. Yoğunbakımda çalışmış biri olarak hiç sıkıldığı olmamıştı. Şimdi yalnız başına ikinci testin sonucu beklemek zoruna gidiyordu. Kapı üstüne kilitlenmişti. Üç dört saatte bir görevli bir arkadaşı gelerek onu denetliyor, ilaçlarını ya da yemeğini getiriyordu. İlk bir dinlenme gibi gelmişti ona ama ikinci gün sıkılmaya başladı. Bir koca romanı bir günde bitirdi. Sonra çevreyi gözlemleyerek test sonucunu beklemeye başladı. Ne yazık ki ikinci test de pozitif çıkmıştı. Onu yeniden sarmaladılar, ambulans ile üniversite hastanesine yolladılar.

Bu hastanedeki odası ilk kaldığı yerdeki gibi değildi. Pencere kapalı idi. Havalandırma çalışıyordu ama çevreyi gözlemleme olanağı yoktu. Burada da ilaçlar veriliyordu, yoğun bakım gereçleri yatağının yanı başında duruyordu. İlk kez bir korku kapladı yüreğini. Ateşini sürekli düşürmeye çalışıyorlardı. Bunda başarılı da oldular. Soluk alması güçleşmişti. Bir oksijen eksikliği çektiğini anlamıştı. Burada özel eğitilmiş sağlık personeli vardı ama kendisi onları beklemeden oksijen solumaya başlıyordu. Şimdiden zayıflamaya başlamıştı. Görevli doktorlarla hemşireler onun yatmasını söylediler. Odaya yüksek teknolojili yaşam destek gereçlerini yerleştirdiler. Entübasyon gereci de getirilmişti. Pembegül durumun özellikli olduğunu biliyordu ama bu tanıdık gereçlerin başucuna getirilmesi ile iyice bir korkuya kapıldı. Bu işleri kendisi yaparken sıradan bir iş gibi geliyordu. Şimdi durumun ne denli sinir bozucu olduğunu anladı. Kendisini çok kötü olarak görmüyordu ama ya akciğer tutulumu artarsa ya entübasyon uygulamaya başlarsa ne olacaktı. Ağızdan ya da burundan o gerecin borusunu gırtlığa dek sokmak, öylece yaşama tutun-

maya çalışmak hiç de kolay değildi. Bu işlerin çok acı verdiğini iyi bilenlerdendi. Daha da kötüsü oksijen eksikliği yüzünden yüreği, karaciğeri de işlevini yitirse ne olacaktı? Bu hastalığı atlatanların yürüyememesi, oturamaması ne kötü idi. Hepsi de çok zayıflıyordu. Gelişmiş solunum desteği alanların pek çoğu kurtarılamıyordu. Bir ara kendisinin de zayıfladığını, o pembe yanaklarının sarktığını, solduğunu düşündü. Yoksa kendisi de mi ölecekti? Yüreği titredi. Bütün bunların ötesinde ya virüs beyine sıçrarsa ne olacaktı? Akıl sağlığını yitirebilirdi. Kafası iyice karışmıştı. Bunları düşünüp duruyordu. Yoksa psikoza da mı giriyordu?

Gerçekte bir ölüm korkusu kaplamıştı içini. Bu korku pat diye bitebilecek bir son korkusu değildi. Ağrı, sızı içinde, büyük sıkıntılar içinde geçen yoğun bir süreçti, ötesi yoktu. Varsa da başkaları için vardı. Geçmiş hiç gelmiyordu usuna. Gelecek de yoktu. Varsa yoksa korona ile geçecek ağır bir süreç sonra da ölüm. Derken sürecin çoktan başlamış olduğunu anladı. Belindeki ağrı, hiçbir başka ağrıya benzemiyordu. Belinin tüm katmanlarını, her katmanın içini, dışını, ortasını tutmuştu. Dahası oturamıyor, yatamıyordu. Ne denli yararlı olacağını bilmese de bir ağrı kesici yutuyordu. Ağrı kesicilerle ağrı biraz kesiliyor gibiydi ama uykusu gelmiyordu. Yatsa yatamıyordu, otursa oturamıyordu.

Derken astronot gibi giyinmiş bir doktor ile yardımcıyı geldi. Ona ek hastalığın yok, yaşın genç, ateşin çok yüksek değil dediler, yeni ilaçlar verdiler. Üç beş günde bitebilir diyerek ona umut aşıladılar. Yemek geldi. Yemekte bezelye vardı. Bezelyenin burcu burcu kokacağını sandı ama kokusunu da tadını da alamadı. Oysa ne de çok severdi bezelye yemeğini...

Telefonu çalışıyordu ara sıra, bundan çok mutlu oluyordu. Ancak telefonu tutmak, konuşmak hiç de kolay değildi. Telefon da olmasa ne yaparım, diyordu. Arayanlar olmazsa kendi-

si ileti yazmaya çalışıyordu. Ama iletileri yazmak da zordu, bu arada arayanlara iyi olduğunu söylüyordu. Bir şiirde, ölüm döşğinde de olsan iyilik sağlık, diye yazdığını anımsadı. O da konuştuğu herkese iyilik, sağlık, iyiyim, iyiyim demeye başladı. Ara sıra ağrıları çok artıyor, yeniden ilaç alıyordu. Bir ara ağrıları azalıyor, bu arada ateşinin de artmış olduğunu görüyor, ağrı kesicinin ateşi de düşürdüğünün bilinci ile bir hap daha yutuyordu. Tam düzeldi derken üşüme ile titreme başlıyor, birden ateşi yükseliyor, birden de sıvı yitimini engellemek için su içmesi gerektiğini düşünüyordu. Bardak bardak su içeceğim, kana kana diyordu, su bile boğazından kolay geçmiyordu. Bir ara Tekin'den bir telefon geldi, iyiyim iyiyim diyerek hızlıca kapattı. Onunla konuşunca gerçekten de kendisini biraz iyi imiş gibi algıladı. Uyuyamıyordu, uyanık olduğunu da bilmiyordu. Yandaki tuvalete gitmesi gerektiğinde iki adım atıp tuvalete gitmekte de çok zorlanıyordu.

Ertesi gün birileri kapıdan seslendiler, yemeğin geldi dediler. Bunlardan biri, ben yedireyim mi yemeğini, diye seslendi. Pembegül onu tanıyamadı. Zar zor teşekkür edebildi. O denli bitkin idi. Evet, çok yorgundu, çok bitkindi. Çok yorgun olduğunu anladı, uyumak istedi ama ağrıları nedeniyle uyuyamadı. Tam yemek yiyeceği sırada bir görüntülü arama geldi. Arayanın Tekin olduğunu gördü, telefonu açmadı. Görüntülü aramak da neyin nesi dedi. Görüntüsüz arasa acaba bu denli sık görüşür müyüm diye düşündü. İçinde bulunduğu durumu biraz unuttursa da düşünmek de yoruyordu. Kimseye böyle görünmek istemiyordu. Elinin, yüzünün buruştuğunu, derisinin sarktığını, renginin solduğunu algılıyordu. Acaba başkası aramış olsaydı görüşür müydüm, diye de düşündü. Sonra da böyle kimseye görünmek istemediğini anladı. “*Pembegül, Pembegül dedikleri de bu muymuş*” dedirtmek istemiyordu.

Oysa anasını, babasını, kardeşini, arkadaşlarını ne çok özlemiştir. Bu yoğun bakımdan çıkıp kendi hastanesinde yoğun bakım hastalarına yardım etmeyi özlemiştir. Ara sıra Tekin de geliyordu usuna, acaba onu da mı özlemiştir? Bıkmadan usanmadan arıyorlardı, iyi de ediyorlardı. Aramasalar nasıl geçerdi bu kapalı yerde zaman. Ama ateşinin olduğu ya da ağrısının arttığı anlarda aramasalar iyi olurdu. Görüntülü hiç aramasınlardı. Tekinden başka annesi de görüntülü aramıştı. Onunla kısa bir görüşme yaptıktan sonra bundan böyle görüntüsüz arama isteğini söyleyecekti, söyleyemedi. Böyle görünmek istemiyordu. Hem telefonu sürekli tutmak çok zor oluyordu. Öbür türlü sesi dışarı aktararak konuşuyor daha az yoruluyordu. Telefonla konuşmanın da sıkıntı yaratacağını daha önce hiç düşünmemişti.

Böyle savaşım la beş gün geçti. Pembegül kafasını da duygularını da toparlayamıyordu. Öyle bir halsizliği vardı ki su içmek, telefonda konuşmak bile ona zor geliyordu. Boğazı kurduğunda suyu ağzına alıyor ama dilinin, boğazının ıslandığını bile algılayamıyordu. Ancak yattığını biraz biraz algılar olmuştu. Yattığında sırtının daha az ağrıdığını anımsadı. Bu çok hoşuna gitti. İyi mi oluyordu, kurtuluyor muydu anlayamadı. Ama birden ateşinin yüksek olduğunu, üstelik terlediğini görünce bir ağrı kesici ile bir bardak su daha aldı, öylece uzandı. Birkaç gün önceye göre yatmakta zorlanmıyor, hemen uyuyabiliyordu.

Uyandığında ağrılarının iyice azaldığını gördü. Ama çok halsizdi, yataktan kalkmak, yandaki tuvalete gitmek bile zordu. Soluk soluğa kaldı, çalan telefona aldırmadı. Zar zor işini bitirince telefona baktı. Tekin aramıştı. Bu kez onu yanıtladı, iyiyim iyiyim, dedi, teşekkür etti, kapattı. Bu sırada burnundan birkaç damla kan geldi. Gerisi gelmeyince sevindi, bu hastalıkta kanama görülmesinin beklendiği bilincindeydi. Ar-

kasından bir iki gündür görünmeyen kuru öksürük onu ürküttü. Öleceği geldi yeniden usuna. Topraksı topraksı koktuğunu düşündü. Ölüyor muyum acaba derken beş altı gündür ilk kez burnunun bir koku aldığını anladı. Ölümü öteleyip yeniden yaşama tutundu. Yatağa uzandı göz kapaklarını açık tutmak zor geldi, hemen uykuya daldı.

Yedinci günün sabahında kahvaltı sesiyle uyandı. Tepsideki kızarmış ekmeği duyumsuyordu. Virüs akciğerlerinde çok yıkım yapmış olmamalı ki eskiye göre olmasa da rahat soluk alabiliyordu. Ağrısının azalmış olduğunu ama halsizliğinin, kuru öksürüğünün varlığını koruduğunu gördü. Pelte gibiydi, yatakta oturmaya çalışırken başı döner gibi oluyordu. Ateşi, ağrısı yok denecek gibi azdı. İyileşmekte olduğunu anladı. Akciğeri kurtarmış gibi idi, beklenen ağır zatürre oluşmamıştı. Yine de buna doktorların karar vermesi gerekiyordu. Yeniden kan aldılar, yeniden boğazdan, burundan sürüntü aldılar. Oturabilmesi için yastıklarla destek sağladılar. Ne yediğini anlamasa da kahvaltısını tüketemeye çalıştı. Sonrasında yeniden yatağa uzandı. Birazdan annesinin telefonu ile uyandı. Ona ağrısının azaldığını, ateşinin yükselmediğini ama halsizliği yüzünden kalkamadığını, dolaşamadığını söyledi. Annesi bu duruma bile sevindi, büyük bir çığlık attı, ağlaştılar.

On Nisan'da ilkin akşam yedi buçukta Sağlık Bakanı korona ile savaşımlı uzun uzun anlattı. Sonra yapılan testleri, virüse yakalanan hasta sayısını, hastalığa yakalanıp da iyileşenleri ayrıca o gün ölenleri anlattı. İki saat sonra ise otuz büyük il ile Zonguldak ilinde gece on ikiden başlamak üzere tam iki gün sokağa çıkma yasağı uygulanacağı açıklandı. İki aydır olabildiğince dingin davranan halk birden coştı. Fırınlar, marketler, bakkallar karşılığı ödenerek yağmalandı. Biraz geçince sokağa çıkma yasağında fırınların, Kimi işletmelerin, kuşkusuz eczanelerle hastanelerin açık olacağı söylendi ama iş işten geçmiş, bu açıklama için geç kalınmıştı. Bu otuz bir ilde büyük bir karmaşa yaşandı. Halk pek çok yerde birbirine girdi. Kavga edenler oldu. Bir araya gelinmeme, maske takma göz ardı edildi. Benzincilerin marketi bile boşaldı. Sokağa çıkma yasağında ne yapılacaksa akaryakıt alımı için de kuyruklar oluştu. Çoğu yerde satılacak akaryakıt bile kalmadı. İki aydır yapılan önlemler bir iki saat içinde yok olmuştu. Düşünen kişiler bu olaydan çok büyük üzüntü duydular. Dahası on beş yirmi gün sonra yeni bir salgın başlamasından bile korktular.

Otuz bir ilde iki günlük sokağa çıkma yasağının duyurulmasından iki gün sonra daha sokağa çıkma yasağının kalkmasına iki buçuk saat kala içişleri bakanı istifa etti. Bu davranışla bakan sokağa çıkma yasağının duyurulmasında yanlış yaptığını kabul etmiş oluyordu. Gerçekten titizlikle sürdürülen süreç yanlış bir uygulama ile büyük bir yıkım yaratmıştı.

Halkın alınan bu karara vereceği tepki öngörülememiştir. Bakan istifasını” *Hiçbir zaman zarar vermek istemediğim Aziz Milletimiz, hayatımın sonuna kadar da sadık olacağım Sayın Cumhurbaşkanım beni bağışlasın. Onurla yürüttüğüm İçişleri Bakanlığı görevimden ayrılıyorum. Tüm dostlara, mesai arkadaşlarıma Allaha ısmarladık. Allah milletimizi korusun. Saygılarımla*” diyerek duyuruyordu. Görüldüğü gibi Cumhurbaşkanından özür diliyordu. İki günlük sokağa çıkma yasağının bitmesine dakikalar kala İçişleri Bakanının istifasının Cumhurbaşkanlığınca geri çevrildiği bildirildi. Perde gerisinde ne olmuştu, bilinmiyordu, çoğu kişi şaşırıp kalmıştı.

Bundan iki gün sonra Cumhurbaşkanı bir sonraki hafta sonu da sokağa çıkma yasağının süreceğini bildiriyordu. Sütten ağızları yananlar gibi Cuma günü gece yarısı başlayacak olan yasak kararı Salı günü akşamından bildirilmişti.

Daracık sokakların kesiştiği genişçe bir alanda üç genç adam bir kişiyi sıkıştırmış onu hem dövüyor hem de ona sövüyorlardı. Adam darda kalmış borcunu ödeyememişti. Alacağı alamayan adam yanına iki kişiyi daha almış evinin yolunda adamı sıkıştırmıştı. Adamın avazı evinden de duyulabilecek bir yerdedi. Evine gitmekte olan Tekin üç kişinin arasında tek başına kalmış bir komşunu sıkıştırdıklarını görmüştü. Bu babasının da arkadaşı sayılabilen Yalçın Beydi. Tekin ona “*Yalçın Abi*” derdi. Yalçın kimseye zararı dokunmayan bir adamdı. Kimsenin hakkını yemez, kimse ile kavga etmezdi. Bir yanlışlık olmalı idi. Mahallenin en sessiz en dingin adamı idi. Varlığı da yokluğu da belirsiz bir adamdı. Bu adama haksızca saldırdıklarını düşündü. Hem nerede vardı böyle uysal bir kişiyi evinin önünde üç kişi ile sıkıştırıp dövmeye kalkışmak. Duruma el koyma gereğini duydu. Koltuğunun altında bulunan bir iki kitap defter ne varsa onları yere koydu, “*Adamı yalnız mı bulunuz lan!*” diye bir nara atarak saldırıda bulunanlardan birinin üstüne sıçradı. Sırtına sıçrayarak iki ayağı ile vurduğu tekmeyle adamın feleği şaşmıştı.

Neye uğradığını şaşırان adam sancılar içinde kıvrınmaya başladı. Tekin göz açıp kapamaya kalmadan yerden aldığı koca bir taş da bir ötekine fırlatıverdi. Koca taş adamın göğsünde patlamış bu adam da saf dışı kalmıştı. Üçüncü kişi bu çocuğun yenilir yutulur biri olmadığını görünce kaçmaya başladı. Ama o da sırtında patlayan mandalina

büyüklüğündeki bir taş ile sendeledi. Yerden apar topar kalkarak kaçmasını sürdürdü. Borçlu adam çocuk olarak gördüğü Tekin'in ansızın çıkıp gelmesiyle evinin önünde dayak yemekten kurtulmuştu. Dayak yiyenlerin arkasından” Yalnız *gezerim tekim/ Benim adım Sakar Tekin*” diyerek bir de nara attı. Dövülmek istenen kişiye de “*Yalçın Abi hadi sen de işine*” diyerek oradan ayrıldı. Adam şaşırmişti. Bir yeniyetme kendisini çok kötü bir durumdan kurtarmıştı. O an bu çocuğa neden sakar dediklerine şaşırmıştı.

Sakar Tekin kendisini günün Koroğlusu gibi görür uydurduğu dizeleri karşısındakileri baskılamak için yinelerdi. Bir kavgaya tutuştuğunda açıktan bağırmasa da dudaklarından dökülürdü bu sözler. Dövüştüğü kişilere vurur vurur sonra da öldüm anam, diye bağırırdı. Hem saldırır hem de yetişin adam öldürüyorlar, diye ünlerdi. Böylelikle olaya sonradan katılanlar onu döven değil de dövülen biri sanırlardı. Çoğu kez araya girenler “*Koca koca adamlarsınız, bir delikanlıya saldırmaya utanmıyor musunuz*” derlerdi. Oysa vuran da bağırana da Sakar Tekin idi. Genelde kendince bir haksızlık gördüğünde hemen ortaya atılırdı. Tek kişiyle, yaşından küçük ya da yaşlılarıyla hiç uğraşmazdı. Onu tanıyanlar ona sataşmak istemezlerdi. Tekin için üç dört kişiye karşı tek başına dövüşmek olağan bir işti.

Tekin ilkokulu hep böyle kavgalarla geçirdi. Dışarıda böyle olmasına karşın evde kuzu gibi idi. Babasından çok korkar, çok çekinirdi. Gerçi babası ona ne bir fiske vurmuş ne de yüksek sesle bir söz söylemişti. Evdekiler de çevredekiler de babasından hem korkuyor hem de çekiniyordu. Tekin de bu korkuyla evde tam bir ana kuzusuydu. Annesine karşı da çok saygılıydı. Evde neredeyse hiç konuşmaz, kendisine yöneltilen buyrukları çarçabuk yerine getirirdi. Evin büyüğü idi. Kendisinden küçük bir kız kardeşi bir de onun küçüğü erkek kar-

deşi vardı. Mahallede kimse onlara karşı bir yanlış yapamazdı. Sokakta bu ufak delikanlının saldırısına uğramayı kimse göze alamazdı.

Kendini yeni tanıdığıında babasının gür sesi ve onun evdeki yetke havasından etkilenen Tekin evde kuzu gibi idi. Dışarda ise esip gürlendi. Sakar'ın babası, o hiç yenilmez, durulmaz sandığı babası daha Sakar ilkokulda iken yatağa bağımlı olmuştı. Böylelikle Tekin evin tek egemeni olmuştı.

Tekin okula gitmediği zamanlarda amcası ile kalıpcılık yapmaya başladı. Artık bir evi geçindirmek zorundaydı. İlk amcası onu iş olsun diye yanında götürmüştü. Tekin'in bu işi hemen kavraması amcasının işini kolaylaştırdı. Onun kalıplar çakıldıktan sonra demirleri tellerle birbirine bağlaması, bağlanmış bir teli kesip hemen öteki yana koşması olağanüstüydü. Kısa zamanda büyük iş yapar oldu. O nedenle amcası onu iş olduğunda hep yanına çağırırdı. Bir ortaokul öğrencisi olmasına karşın yetişkinlerden daha iyi iş çıkarıyordu. Amcası da ona gereğinden daha çok ödeme yapıyordu. Ne de olsa Tekin ev geçindiriyordu. Amcası ayrıca onların ev gereksinmelerine de katkı yapıyordu. Onların eksiklerini gidermeye çalışıyordu ama sonuçta koca bir evin çevrilmesi kolay değildi. Yaşam Tekinler için zorluklarla dolu idi. Ortaokul yılları kolay geçmiş sayılabilirdi. Artık toy delikanlıydı. Lisede iki yılda ancak bir sınıf geçebiliyor, işe de artık seyrek gidiyordu. Annesi gizliden çamaşırcılığa, ev temizliğine gidiyor bu durumu çocuklarından saklıyordu. Tekin bu çağlarda yeni arkadaşlar edinmişti. Artık geceleri eve geç geliyordu. Annesi onun içki ve sigara koktuğunu görmüş ama ona bir söz söylemeyi göze alamamıştı. Tekin birçok yerde kavgalara tutuşmuş, birkaç kez de kötü dayak yemişti. Kavgalar onu korkutacağına iyice yüreklendirmiş, kendisinin yenilmez bir kişi olduğunu düşünmeye başlamıştı. Bu durumda kendisin-

den büyük koca koca adamlarla oturup kalkar olmuştı. Yaştlarından, sınıf arkadaşlarından da epey arkadaşı vardı.

Bir akşam yine kendisinden büyük yoldaşları ile buluşmuştu. Çalıp söylemişler, yiyip içmişlerdi. Tekin'in dışındakiler çok sıkı dost idiler. Tekin yemeklerin teker teker tadına bakıyor, aç kaldığı anların acısını çıkartırcasına yiyip içiyordu. İçlerinden iri yarı olan biri onu çocukluğundan beri tanıyordu. Onun yoksul ama onurlu biri olduğunu biliyordu. Dostluğu, yiğitliği ve arkadaş canlısı oluşu nedeniyle onunla yakın ilişki kurmak istiyordu. Herkesin karnının doyduğu sırada Tekin ağır ağır atıştırılmayı sürdürmekteydi. Masadaki yiyecekler hep yenileniyordu ama her şey artık azar azar geliyordu. Tekin bunun ayırımında değildi. O iri yarı adam Tekin'e "*Çekinme Tekin, ye kardeşim*" gibi birkaç tatlı söz söyledi. Tekin bunu yanlış anlamıştı. Adamı dövecek ya da bıçaklayacak oldu. Silkelendi ama kalkamadı. Durumu çaktırmadan gözlemledi. Artık konuşmalara katılmıyor, şaka yapmıyordu. Nice bir zaman sonra adam elini yıkamak için kalkmıştı. Tekin onu sessizce izledi ve izbe bir aralıkta üzerine atladı. Adamı yere yatırıp iki eliyle boğazını sıkmaya başladı. Bir yandan da "*Ye ulan, sen ye bakalım*" diye bağıırıyordu. Neyse ki Tekin'i böyle görünce yoldaşlarından üç dört kişi adamın üstünden zor da olsa aldılar. Adam az daha ölecek-ti. Kendisini toparlar toparlamaz kızacağına Tekin'den özür diledi. Ötekiler de bu tatsızlığın sürmemesi için çaba gösterdiler. Ne de olsa Tekin, tekin değildi.

Tekin anasının el işinde çalıştığını bilmiyordu. O yalnız kendisinin getirdiği ile evin geçindiğini sanıyordu. Kuşkusuz amcasının katkılarını da biliyordu. Ama anası "Ev değil evren" diyordu. Tekinden korkmasına karşın Parsıl'ın, daha sonra da Ayhan'ın evinde işe gidiyordu. Herkesin pinti dediği Parsıl da ona vermesi gerektiğinden daha çok veriyordu. Ara

sıra un, pirinç, bulgur gibi gıdalar da gönderiyordu. O nedenle Parsıl'ın oğlu, kızı ara sıra Tekinlere gelir çaktırmadan Tekin'in anasıyla görüşürlerdi. Tekin de Ayhan'a amca, Aybenè de teyze derdi. Dahası onları akrabası sanırdı.

Yıllar geçmiş Tekin güçlkle de olsa üniversiteyi bitirmiş radyoloji teknisyeni olmuş ama bir işe girememişti. Aslında yüksekokulda okurken de sakarlığı sürmüştü. Pek çok kişi ile kavga etmişti. Bir gün bir gruba saldırmış, onu öteki grupbaş tacı etmişti. Bir başka gün de karşı gruba saldırmış hep kafa karıştırmıştı. Fizyoloji öğretmeni Güler Hanımın bu yalnız, kabadayı çocuk ilgisini çekmişti. Yiğitti, onurluydu, haksızlığa başkaldırıyordu, yoksul olmalıydı. Kantine çok girmiyordu. Herkesle arkadaş olmuyordu. Güler Hoca onu evine yemeğe aldı. Eşi de radyasyon fizyolojisi öğretmeni idi. Onu çocukları gibi sevdiler. Derslerinde yardımcı oldular. Her hafta birkaç kez de yemeğe aldılar. Tekin onlardan utandığı için derslerine çalışmak zorunda kaldı. Buna karşın iki yıllık okulu ancak üç yılda bitirebildi. Okul bittiğinde yeni bir sı-kıntı başlamıştı. Yeniden geçim derdi başladı. Aldığı bursların geri ödemesi vardı. Sıkıntılı yaşantısı yeni bir sıkıntılı döneme başlamak üzere idi.

Pek çok yere başvurdu. Yeterli puanı olmadığı için atama yapılmayı hiç beklemiyordu. Sonunda Özel Yaşam Hastanesinde çalışmaya başladı. Birkaç ay sonra hastanede Gülpembe ile tanıştı. İlk onu pek önemsememişti. Gülpembe hemgüzel hem de saygın biri idi. Böyle bir kız boşta olamazdı. Kızın sözlüsü, nişanlısı, çıktığı yoktu. Tekin buna şaşırılmıştı. Tekin de belli bir yaşa gelmişti, işi de vardı, evliliğı de düşünmeye başlamıştı. Çocukluk yılları da gençlik yılları da arkada kalmalıydı. Artık dingin, ağırbaşlı, sözü dinlenir, saygı duyulur biri olmuştu. Yaşına karşın olgun biri olmuştu. Aylar geçtikten sonra da bu Gülpembe'nin eskiden bildiğı Çiçek olduğunu da öğre-

necekti. Düşünceleri bir boşluğa doğru yuvarlanıyordu.

Yaşam Hastanesi Yeni Mahallede bir sokakta otuz beş yıl önce kurulmuştu. İki doktor ortaklaşa bir özel hastane kurmuşlardı. Hastanenin kurulduğu yıllarda sosyal güvenlik çemberi geniş olmadığından genelde doğum ve ameliyat hastalarına hizmet veriyorlardı. Arada bir dışarıdan hasta yatıran doktorlar da oluyordu. 2006 yılında devlet özel hastane-ciliği özendirmeye, desteklemeye başlamış Yaşam Hastanesi de bu zincire katılmıştı. Koronavirüs salgını başlamadan önce altmış yataklı bir hastaneye dönüşmüştü. Hastane birkaç kez el değiştirmiş ama ilde saygın yerini korumuştur. On beş yeni doğan, on erişkin yoğun bakım yatağı vardı. Hastanenin bu yeni durumu sokağı canlandırmıştı. Hemen bitişiğinde bir eczane varken sayı dörde çıkmıştı. Bakkalın, kafenin sayısı üçe, simitçilerin, unlu ürün satıcıların, kahvehanelerin sayısı dörde çıkmıştı. Hastaneye gelenlerin gidenlerin araçları çoğu zaman yolu tikiyor bu arada acil giriş çıkışlarda bile yığılma oluyor, kargaşa yaşanıyordu. Pembegül ile babasının çalıştığı hastane bu hastane idi.

Salgınla birlikte bütün hastaneler salgına göre işlem görür olmuştu. Acil olmayan hastalar ameliyat edilmiyordu. Kendisinin pek de kötü olmadığı görüşünde süregelen hastalığı olanlar hastaneye gelmez olmuşlardı. Yaşam Hastanesi pandemi hastanesi kapsamına alınmamıştı ama yine de bir katı koronali hastalar için ayrılmıştı. Kuşkulu hastalar bu katta gözlem altına alınıyor, testi pozitif çıkarsa ya da hastanın koronali olduğu görüşüne varılırsa bir pandemi hastanesine yönlendiriliyordu. Başta doktorlar olmak üzere hastane çalışanlarının çoğu yerdeki görüntüsü astronotları andırıyordu. Korona kuşkusuyla yatırılan bir çocuk, “*benim ateşimi uzaylılar dindirdi*” diyecekti.

On dört Nisan günü sağlık bakanlığının onayladığı bilgilere göre ilde elli koronali hasta vardı. Bir kişi de koronadan ölmüştü. Ülke genelinde yetmiş bin koronali hasta vardı. Bunlardan bin beş yüz on sekiz kişi koronadan ölmüş, beş bin yedi yüzü de iyileşmişti. Ancak Tabipler Odası yetkilileri ile kimi uzman doktorlar istatistik verilerinin dünya standartlarına uymadığı ya da kimi verilerin göz önüne alınmadığının söylüyorlardı. Aynı gün sağlık bakanının “*Virüsün yayılma hızını kontrol altına almış bulunuyoruz. Dördüncü haftada vaka artış hızı düşüğe geçti*” sözüne de karşı çıkanlar oldu. Bu gibi açıklamalar yalancı bir güven duygusu yaratarak halkta savaşımdan vazgeçme yaratabilir, gibi sözler söylendi. Sağlık bakanının filyasyon yöntemiyle temasların en az yüzde doksanını saptadıklarını söylediğini, bunun olmasının çok zor olduğunu söy-

lüyordlardı. Öyle ya bir alışverişe giden koronalının kimlerle temas ettiğini bulmak hiç de kolay değildi. Bilim Kurulu üyelerinden biri, Koronavirüsün dünyada artış hızı devam ederken Türkiye’de bu hızın kırıldığını, söylüyordu. Dünya Sağlık Örgütü ise Avrupa Direktörü korona hastalığı için “*Fakat bazı ülkelerde azalma yok ya da artış var. Bu ülkeler arasında İngiltere, Türkiye, Belarus, Ukrayna ve Rusya var*” diyordu. Ancak onu pek önemseyen olmadı. Bu arada Mart başlarından beri ülkede yapılan sağaltım gözlemleri dahası yılbaşından beri öteki ülkelerde yaşanan deneyimler sonucu pek çok olgu ilaçla erken sağlığına kavuşuyordu. Bu herkes için iyi bir bilgi idi. Bu konuda herhangi bir tartışma yoktu. Bu arada Pembegül de bu sağaltımlardan yararlanmış durumu epey düzelmişti. Pembegül’ün anasında, babasında bir yakınma olmamasına karşın ne olur ne olmaz diye eve göndermediler. Hastanede bir süre daha gözlem altında tutmayı yeğlediler.

On altı Nisan günü ülke genelinde yüz yirmi beş vatandaş koronadan ölmüştü. Salgının başlamasından bugüne değin de yurt dışındaki Türk vatandaşlarından üç yüz yirmi kişinin öldüğü bildiriliyordu. Aynı gün salt bel ağrısı çeken bir hastanın çekilen tomografisinden koronaya yakalanmış olabileceği düşünöldü. Hastanın anlattığına göre bu ağrı çok değişik bir ağrıydı. Hem kemik ağrıyordu hem kemiğin iliği hem zarı. Üstelik kemiğin eklemlediği eklemler, bu eklemleri birbirine bağlayan kirişler, kemiğin üzerindeki etler ile yüzeydeki deri bile ağrıyordu. Bu ağrı çok değişik bir ağrıydı. Hem ağrıyordu hem de bütün bu unsurlar dökülecekmiş gibi bir duygu veriyordu. Gücünü tüketiyordu. Hastanın anlattıkları bu ana değin belirlenmiş bir ağrı değildi. Hemen korona sağaltımı başlandı, sonra da yapılan testlerle hastanın virüs kapmış olduğu anlaşıldı. Bu arada tutukevlerinde koronadan ölümler olduğu, bu nedenle hastaların tutukevlerinden salıverilmesi gerekliliği

savunuldu. Amerika Başkanı Dünya Sağlık örgütüne salgın nedeniyle yeterli duyarlılığı göstermediği ayrıca ülkeler arasında yan tuttuğu gerekçesiyle yapılan yardımı keseceğini duyurdu. Bütün bu olumsuzluklara karşın virüse yakalananlarda önemli bir oranda iyileşenler de oluyordu. Ünlü bir spor çalıştırıcısı, ünlü bir eski kaleci koronayı yenen kişilerden birkaçı idi. Avrupada yapılan sağaltım yanlışlarından kaçınılmış olması, onların doğrularının incelenip yenilenerek uygulanması ülke adına büyük yarar getirmişti. Çinde başla-yan salgının ilk gününden beri sağaltım için çabalayan sağlık çalışanları bu işi iyi geliştirmişlerdi. Daha da iyisi Dr. Ercüment Ovalı ekibi ile yaptıkları yoğun çalışma sonucunda korona virüsüne karşı 'Dornaz alfa' adlı kesin, etkin bir ilaç geliştirdiklerini, bunun klinik testlerde kullanılmasına izin verilmesi gerekliliğini söylüyordu. Bu ilacın akciğerlerde akışkanlığı artırıcı yönü bilimsel olarak eskiden beri biliniyor denilebilirdi. Bu arada Amerikadan sıtma sağaltımında kullanılan kinin benzeri ilaçların koronaya karşı hiçbir etkisi olmadığı bilgisi geldi. Umut veren bir gelişme aşıda yaşandı. İngiltere, Almanya ve İsviçre'de yapılan çalışmalarda sonbahara aşının yetiştirilebileceği duyuruldu. Üstelik bu Alman şirketinin başında bir Türk profesörünün bulunduğu bildiriliyordu. Buna karşılık Dünya sağlık örgütünden bir kötü haber geldi. Günlük korona virüs vaka sayısına göre Türkiye Amerika ile İngiltere'den sonra üçüncü sıradaydı.

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine günde iki yüz hasta geldiğini, bunların yirmi yirmi beşinde ağır pnömoni (zatürre) saptandığını fakülte dekanı bildiriyordu. Ağır pnömoni görülen kişilerin en az bir yıl süre ile iç hastalıkları ile göğüs hastalıkları uzmanlarınca takip edilmesi gerektiğini söylüyordu. İl genelinde olumlu bir hava görünmüyordu ama belli bir oranda da olsa etkin bir ilaç bulunması çok güzel bir olaydı.

Ancak bu ilacın pek etkili olmayacağını söyleyenler de vardı.

Kente parasız dağıtılacağı söylenen, satışı yasaklanan maske daha gelmemişti. Demek kimi işler ağır aksak yürümekteydi. Bu arada Millet Meclisinde çıkartılan yasaların bir kısmı kafa karıştırıyordu. Birçok uygulama ise kafa karıştırmanın yanında vatandaşları çok rahatsız ediyordu. Sahra hastanesi yapılacak diye Yeşilköy'deki Atatürk Hava Alanının pistlerinin dönüşümsüz bir biçimde bozulmasını anlamayanlar çoğunlukta idi. Burası bir korona hastanesinden çok 'sağlık turizmi' için yapılandırıldığı sonradan anlaşılacaktı. Atatürk Hava Limanı öldürülüyordu. Tıpkı birinci derecede doğal sit alanı olan Salda Gölünde Millet Bahçesi yapılması, küçük göletler yapılması, maden aranması gibi gölü öldürmeye yönelik kararlar alınmıştı. Ülkemizin en derin, en temiz, en berrak gölü olan içeriği ve doğasıyla Maldivler'e benzetilen, hayran kaldığımız bu gölde her türlü yapılaşmayı durdurmak için yasal yollara başvurulmuştu. Durum böyle iken sokağa çıkma yasağının bulunduğu bugünlerde göl kıyısına giren hafriyat kamyonlarıyla kamyon kamyon kum taşımak neyin nesi idi. Kumunun da özel oluşu nedeniyle çıplak ayakla bile basılması istenen bu gölün kumları kimlerin yalılarına taşınmıştı. Kamyonların çalıştırıldığı bölgede derin çukurlar oluşmuştu.

Birkaç gün sonra yirmi Nisan'da 23 Nisan'dan başlamak üzere dört gün sürecek bir yeni sokağa çıkma geleceği duyuruldu. Test sayısı da hasta sayısı da artıyordu. Salgından ölenler ise günlük hep yüz yirmi dolaylarında çıkıyordu. Hastalığı atlatanlar çoğalıyor bu durum yurttaşlar için sevindirici bir durum oluşturuyordu. Bilim adamları ise Kovit-19 denilen bu yeni tip koronanın, yeni mutasyonunun yeni bir salgın yapma olasılığından da söz ediyorlardı. Dünya Sağlık Örgütü Genel Direktörü de koronavirüs pandemisi ile ilgili olarak "En kötüsü henüz gelmedi. SARS ve MERS'te olduğu gibi çok

büyük bir *katil*. Bunun çok tehlikeli bir kombinasyonu var” diyerek tüm dünyayı uyarmaya çalışıyordu. Öte yandan bu örgütün Afrika Acil Operasyonlar Yöneticisi de Afrika’da korona virüsünün Ebola’dan daha kötü olabileceğini dahası Afrika’da on milyon gibi bir ölüm olabileceğini açıklıyordu. Çinde de vakaların çoğalması nedeniyle gevşetilen önlemlerin sıkılaştırıldığı bilgisi geliyordu.

Sağlık Bakanının açıklamasına göre koronanın en çok görüldüğü iller Ankara, İstanbul, İzmir, Trabzon, Bursa idi. Türk Tabipleri Birliği de Profesör Cemil Taşçıoğlu’nun yaşamını yitirdiği 1 Nisandan beri korona virüs nedeniyle on dördü doktor yirmi dört sağlık çalışanının öldüğünü, üç bin yedi yüz yetmiş dört sağlık çalışanının da Kovit-19 tanısı aldığını, bunun yüzde otuz sekizini doktorların oluşturduğunu açıklıyordu. Ancak ülkede sokağa çıkma kısıtlamalarının salgının atlatılmasında önemli bir görev üstlendiğinde herkes görüş birliğindeydi. Temizlik, test, maske, erken tanı, erken sağıltım herkesin vazgeçilmezi olmuştu.

Pembegül salgını atlatmıştı ama en az on kilo zayıflamıştı. Rengi biraz solmuş olsa da yine görkemli bir kızdı. Evine taşınmamıştı. Tek odalı bir evi bir aylığına tutmuş tam düzelineceye değin orda kalacaktı. Hastalık belirtileri gitmiş olsa da başka birine bulaştırmaktan korkuyordu. Aynada kendisini ilk gördüğünde çok korkmuştu. Kafasının özellikle de gözlerinin ne denli büyümüş olduğunu gördü. Eli, yüzü pörsümüş gibiydi. Böyle kimseye görünmek istemiyordu. Çok yakınları ile bile uzaktan görüşüyordu. Bu hastalığın taşıyıcılığının uzun sürebileceği varsayılıyordu. Ama o daha çok eski görkemini arıyordu. Yatağından kalktığında kimileyin ayakta zor duruyordu. Gözlerinin ferisi de azalmış gibiydi. Gölgeleri cisimlerin aslından daha önce anımsıyor, çoğu zaman da kendisini gölge gibi algılıyordu. Eskiden çalışırken takmaya

üşendiği maskeyi ancak odasında yalnız kaldığında çıkarıyordu. Kimseye bir şey bulaştırmak istemediği gibi böyle bozuk görüntüsünü kimsenin anımsamasını da istemiyordu. Ayrıca yeniden bir mikrop kapmaktan korkuyordu.

Hastanede yattığı günlere kıyasla çok rahattı. Ama yine de gezip dolaştığı, arkadaşlarıyla şakalaştığı, ailesiyle birlikte bulunduğu anları düşünmeden edemiyordu. Yoğun bakımda yatarken umarsız hastaları düşündükçe bir hoş oluyordu. Eski hastalarından bir adam vardı. Ufak tefek yakınlarmarla hastaneye gelir giderdi. İtalyada çalışan yakınları vardı. Oradan gelen bir kişiden korona virüsü kapmış olmalı ki o da yoğun bakımda kendisinin yattığı odanın yanında yatmıştı. Adam koronaya ancak beş gün dayanabilmiş, sonra da bu evrenden göçüp gitmişti. Mahallesinden tanıdığı bir iş adamına ise epey bir sağaltım yapılmış ama hastalığın pençesinde kıvanıyordu. On gündür solunum cihazına bağlı idi. Bu iş adamına koronayı sekreterinin bulaştırdığını söylüyorlardı. Sekreteri de Almanyadan gelen bir tanıdığından bu hastalığı kapmıştı. Bu kişinin ilişki kurduğu kırka yakın kişide de korona virüsü testi pozitif çıkmıştı ama hiçbirinin durumu ağır değildi. Adamın hayırsever biri olduğunu söylüyorlardı. Doktorlar sağlık bakanlığının bildirdiği biçimde ilaçlarını veriyor, bunun dışında da her organını korumak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Bu uygulama her hasta için yapılıyordu ama iş adamının cihaza bağlı yaşam savaşımı uzun sürüyordu. Adamın biyolojik yapısı çok sağlam olmalı idi. Yoksa iki haftadan daha uzun bir süre böyle direnç nasıl gösterilebilirdi. Pembegül eski günlerin değerini şimdi daha iyi anlıyordu. Ne gereksiz olaylara kızmış ne küçük işlere bozulmuştu. Şimdi kolay kolay kızmayacağına, kimseyi kırmayacağına, kendisine bile küsmeyeceğine söz verdi. Gerçi daha önceki gönül kırıklıkları çok küçük olaylardı. Öğrencilik yaşantısı biter bit-

mez işe girmiş işten eve, evden işe gitmenin dışında bir yaşantısı olmamıştı. Genelde sakindi. Kavgayı, gürültüyü, başkaldırmayı pek sevmezdi. Beğenmediği olaylar gelişirse o ortamdan ayrılmayı yeğlerdi. Bu hep böyle gider miydi? İlerde kendi evini kurarsa sıkıntı çeker miydi? Evlenirse daha mı iyi olacaktı? Bu çevrede evlenmeden yaşamak da zordu. Elin adamı ile yaşamak nasıl olacaktı? Bütün bunları düşünürken birden Tekin geldi usuna. Onun hastalığı boyunca kendisini araması acaba salt bir arkadaşlıktan mı ileri geliyordu? Tekin'i çocukluğunda çok itici bulurdu. O yıllarda mahallenin kendinden büyük kabadayıları bile Tekin'den çekinirdi. Ancak ondan yakınması olan da pek olmamıştı. Tekin delikanlı bir çocuktan ama kendisini ona göre daha yüksekte görüyordu. O yüksekliğin boş olduğunu da babasının, dedesinin geçmişleri usuna gelince anlamıştı. Sonra kendi kendine gelin güvey olma kızım, daha bugüne dek bir isteyenin oldu mu ki, diyerek düşüncesinden sıyrıldı. Ama yine de bu boş geçen günlerinde Tekin'i soruşturmayı kafasına koydu. Yatağına yüzükoyun uzandı. Göğsünün altına üst üste koyduğu yastıkları yerleştirdi. Son aldığı son romanı okumaya koyuldu.

Belgin Tıbbi Sekreterlik ve Dökümantasyon bölümünü bitirmiş ataması yapılamadığından o da Pembegül gibi Yaşam Hastanesinde işe başlamıştı. Görevi başvuruda bulunan kişilerin el kaydını almak, giriş işlemlerini tamamlamak ve bu kişileri ilgili yerlere yönlendirmektir. Her gün onlarca kişi ile yakın temas içerisindeydi. Ancak Mart ayı başında bu fiziki temas azaltılmış, Nisan ayı başında el okuması kaldırılıp araya engel konduğu için iyice açılmıştı. Belgin'in ailesi de yaşama tutunmak için çabalayanlardandı. Babası bir fabrikada asgari ücretle, annesi bir mühendisin yanında çalışıyordu. Erkek kardeşi de bir üniversitede öğrenim görüyordu. Kör topal geçinip gidiyorlardı. Belgin okulu bitirir bitirmez bir iş bulduğu için mutlu idi. Toplumla çabucak kaynaşmış, özgüveni iyice artmıştı. Günler günleri böyle kovalayıp giderken annesinin yanında çalıştığı mühendisin hastalandığı, üstelik korona salgınına yakalanmış olabileceği söylendi. Birkaç gün sonra annesine test yapıldı. Annesinin testi pozitif çıkınca hastanede Belgin'i de gözlem altına aldılar, ona da korona testi yaptılar.

lke genelinde koronaya karşı bilinçli bir biçimde savaşım veriliyordu. Yılbaşında bu iş için bilim kurulu oluşturulmuş, şubat ayında da inden gelenlere karantina uygulanmaya başlanmış hemen arkasından da Kovit-19 kılavuzu yayınlanmaya başlamıştı. Bu kılavuz Mart ayının başından başlayarak sürekli güncelleniyor, özellikle bu salgınla savaşanlar anında bilgilendiriliyordu. Spor yarışmaları ile ibadethaneler hakkında geç de olsa önemli kararlar alınmış, okulların, üniversitelerin kapatılması ile de bu önlemler pekiştirilmişti. Arkasından altmış beş yaş ile yirmi yaş altına evden çıkma yasağı getirilmişti. İller arası gidiş gelişler de iyice kısıtlanmıştı. Bu önlemlerin yanında kimi kararların geç alınması sözgelimi camilerin kapatılması ile spor yarışmalarının sonlandırılması için alınan kararların geç olması yanlış idi. Buna 10 Nisan akşamı sokağa çıkma yasağındaki yaşanan kargaşa da eklenmeliydi. Kimi çevrelerde sürecin açık bir biçimde gerçekleşmediği de konuşuluyordu. Hastalıkla savaşım yapan ilk basamak sağlık kuruluşları ile acil servislerin salgından korunmasında zorluklar yaşanıyordu. Kovit-19 için geliştirilmiş testler en iyi bir biçimde uygulansa bile ancak yüzde yetmiş doğru sonuca ulaşılıyordu. Bu salgında tanı daha çok muayene ve tomografi ile konuyordu. Ülkedeki tomografi aygıtının çok oluşunun tam da bu sıra işe yaradığını bir uzman doktor söylemişti. Klinik bulguyu tomografi ile destekleyince testin sonucu beklenmeden hemen sağaltım başlıyordu. Uzmanının dediğine göre daha önce salgına yakalanan ülkelerin deneyimi ile tomografinin erken kullanılması hastaların yaşamda kalma olasılığını büyük ölçüde artırıyordu. Kuşku duyulan hastaların muayenesi, test yapılması, tomgrafisinin çekilmesi ya da gözlem altına alınması büyük bir özenle yapılıyordu. Herkes tedirgin ama duyarlı davranıyordu.

Tekin günde ortalama on hastanın tomografisini ekerti. Bu salgınla birlikte bir günde yirmiye yakın tomografi çekiyordu. Bu hastaların hepsi de koronadan kuşkulanan hastalardı. Artık korona kuşkusunu taşıyanların dışında başka hastaların tomografisi neredeyse hiç ekilmiyordu. Her hastanın tomografisi çekildikten sonra tomografi odası baştan aşağı dezenfekte ediliyordu. Bütün bunlara karşın hastanenin her bölümünde olduğu gibi Tekin'in bulunduğu bölümde de büyük bir savaşım veriliyordu. Hastanın duruşunu ayarlamak için hasta ile yakın temas ediliyordu. Radyoloji bölümünden bir kişiye Kovit-19 tanısı konunca bütün bölüme test yapıldı. İki gün sonunda Tekin'in de test sonucu pozitif geldi. Tekin'i hiç belirti vermemesi nedeniyle eve yolladılar. Tekin evde yalnız başına bir odada kalarak on dört gün kendi kendisini gözlem altında tutacak, bu arada ilgili doktora her gün bilgi verecekti. Ülkede altmış beş yaş üstü ile yirmi yaş altı sokağa çıkamadığı için ölümler de hastalananlar da çoğunlukla orta yaş grubundakilerden oluyordu. Bu düşünce Tekin'i biraz korkutmuştu. Bu hastalığa yakalananlar ile hastalığı ağır geçirenlerin çoğunluğu erkekti. Üstelik sigara içenler için durum daha da kötü idi. Neyse ki Tekin çoktan sigarayı bırakmıştı. Dahası Sakar Tekin gitmiş yerine uysal bir Tekin gelmişti. Onun yüksek okul öncesini bilmeyenlere geçmişinde bıçkın bir gençlik yaşamış olduğunu anlatmak hiç de kolay değildi.

Tekin yalnız kalınca kendini okumaya verdi. Televizyonda yayınlanan hepsi birbirine benzer salgın haberleri onu bıktır-

mıştı. Her gün en az iki gazeteyi sonuna değin okuyordu. Amerika'nın Masaçütes Eyaletinde savaş gazilerinin yaşadığı bir huzurevinde yetmiş kişinin koronadan öldüğü haberini gazetede okuyunca gazeteyi bir köşeye fırlatıp attı. İnsanlık salgın ile böyle mi yüzleşecekti? Ne varsa romanlarda var dedi. Ama kitaplara da eli gitmedi. Şarkı, türkü dinlemeyi de canı çekmiyordu. Kororna yüzünden yoğun bakımda otuz günden daha çok kalanların da olması kafasını karıştırıyordu. Ülkede bir haftadır yüz yirminin altında gezinen korona ölümleri iki gündür yüzün altında geziniyordu. Bir iki aksaklık sayılmazsa durum iyiye gidiyordu. Fabrikalar yerli solunum cihazı üretmişler dahası dışsatım yapacak duruma bile gelmişlerdi. Belediyeler de halk da merkez yöneticiler de yoksullara yardım için bir yarış içine girmişlerdi. Hastaneler de yoğun bakım üniteleri de gereksinimi çok güzel karşılamıştı. Görüldüğünce bilim kurulu işin önemini iyi anlamış hem de olayı iyi anlatabilmişti. Ramazan ayı gelip çatmıştı. Daha önce camilerde Cuma namazlarını, toplu namaz kılmalarını bırakan dindar kesim koronaya yakalanmamak için toplu teravih namazlarından, toplu iftarlardan da vaz geçmişti. Maskede yaşanan kargaşa hemen hemen başka bir olayda yaşanmıyordu. Bir buçuk aydır evlerinde tutuklu gibi yaşayan yaşlılar başta olmak üzere tüm halk büyük özveride bulunuyordu. Ufak tefek aksaklıklar sayılmazsa genelde her kesimin gösterdiği özveri çok sevindirici idi. Tek aksaklık maskede yaşanıyor gibiydi. Maskeyi eczaneler dağıtacak dediler. Eczaneler bu işin üstesinden gelemeyince çalışanların maskelerini işyerlerinin dağıtması için karar alındı. İşyerleri de eczaneler de maske dağıtmaya başladı ama neredeyse maske dağıtımı tamamlanmadan salgın sona erecekti. Böyle bir zamanda üç kuruşluk bir maskeye ulaşamayan büyük bir halk topluluğu vardı. Sağlık Bakanının açıklamasına göre iyileşen

hasta sayısı hastalanan sayısını geçmeye başlamıştı. Bütün bunları değerlendiren Tekin daha bir umutla doldu. Testi pozitif çıkmıştı ama genel durumu iyi idi. Bu nedenle korkusu, kaygısı biraz azalmıştı. Arkasından bir türkü tutturdı. “*Asmalar da kol uzatmış ooof, dallereee...*” Bu türküyü okurken hep böyle dallereee diyerek uzatırdı. Türkü Tekin’in söylemesi ile bir başka havaya bürünürdü. Arkadaşları ona bu türküyü hep söylettirirdi ama dallereee derken son heceyi çok uzattığını yeni anlamıştı. Türküyü özgün biçiminde söylemeye çalıştı, beceremedi. Kendi bildiği gibi yeniden çığırma istedi, onu da beğenmedi. Sesler boğazında kısılıyordu. Sonunda o da türküleri içinden söylemeyi yeğledi. Bir türkü radyo kanalı açtı. Söylenen türkülere eşlik etmeye çalıştı.

Salgında alınan başarıyı başta yasaklar getirmişti. Buna karşılık koronaya yakalananlar sayısında ülke olarak yedinci sırada idik. Yoksula yapılan ufak tefek yardımların bir sonu vardı. Yasaklarla ancak bir yere dek gidilebilirdi. İşsizliğin yüksek olduğu ülkede bu yardımlar da bu sokağa çıkma yasakları da kuşkusuz bir gün son bulacaktı. Öyleyse bu yasaklar öyle ya da böyle kalktığında ne olacaktı? Devlet de pek çok kişi de bu duruma nereye değin dayanabilecekti? Umudu korumak gerekli idi ama ekonomi pek de iyi gelecek sunacak gibi görünmüyordu. Bu bir yaşamsal kırılma yaratabilir miydi? Sanayinin çalışır durumda olması bulaşı sürekli kılarak halkta kalıcı bir ölüm korkusu yaratabilir miydi? Salgın yeni bir dalga yapar mıydı? Sağlık Bakanının her gün verdiği ölen, hastalığa yakalanan, hastalığı atlatan sayılara bakarak koronanın belini kırdık denebilir miydi? Bu koşullarda bir ölüm yığılı gelişir miydi? Tekin bütün bunları düşünürken en çoğu iki saat süren bir yeni uykusuna dalıvermişti.

Tekin uyandı, gerindi, odanın elverdiği ölçüde biraz gezindi. Kendisini çok yormaması gerektiğini bilmesine karşın bi-

raz açma germe hareketleri yaptı. Sonra da yaptığına pişman oldu. Kapısı önüne bırakılan yerel gazeteleri, dergileri aldı. Tam anlamıyla yazılanlara gömüldü. Gözü de bilinci de gazeteleri çok okumasına izin vermedi. Ara verdi, biraz daha uzandı. Sonra açık olan penceresinden dışarıya bakmaya çalıştı. İlkbaharın fışkıran yeşilliğini ciğerlerine çekercesine derin derin soluk aldı, pencerede dinlemek de onu yormuştu. Oturdu, telefonunu karıştırmaya başladı.

O sırada kendisini ilgilendiren iki kişinin öldüğü bilgisine ulaştı. Bu bilgi ile korkar gibi oldu, içi titredi. Biri eski hastalarından adı Yoksul olan yaşlı bir kişi idi. İtalya'da yaşayan yakınları özlem gidermek için gelmişler Yoksul'a da tüm ailesine de salgını bulaştırmışlardı. Yoksul ölmüş, tüm ailesi de onların köyü de karantinaya alınmıştı.

Yoksul'un adı Yoksul'du ama varlıklı biri sayılırdı. Öteki ölen ise hastanenin yakınında işyeri olan Yener'di. Yener'in dengelenmiş bir tansiyonu vardı. Kırk beş yaşlarındaydı. Sokağa çıkma yasağında kente yakın olan köyüne gitmiş, orada kalp krizi geçirmiş hastaneye götürülürken can vermişti. Belki sokağa çıkma yasağı olmasa işyerinde olacak, hemen yanı başındaki hastaneye yetiştirilebilecekti. Sokağa çıkma yasağı olmasa kazancı da yerinde olacaktı. Beş altı aydır kentte aldığı evin banka taksitlerini ödemekte zorlanıyordu. Evi de bankaya olan borcu da kendisine büyük sıkıntı yapmıştı. Üç çocuğuyla eşini yalnız bırakıp gitmişti. Yener'i tüm hastane çalışanları severdi. Güleç, sevecen içten bir kişi idi. Yoksul da güzel bir kişi idi. Çok az konuşur, arada kendisine hastanede yardımcı olan kişilere küçük küçük armağanlar verirdi. İkisinin de yasına katılamamıştı. Koronali bugünlerde kimse kimsenin yasına da bir yakınının cenazesinin gömülmesine de yardımcı olamıyordu. Dahası hastaneden aldığınız bir yakınınızın cansız bedenini açıp yüzüne bile bakamıyordunuz.

En ünlü kişiler bile ötelere ancak beş on kişi ile yolcu ediliyordu. Yener, Tekin'in iyi dostu sayılırdı ama yakınlarından kimseyi tanımadığı için bir telefonla bile olsa başsağlığı dileyemeyecekti. Ama Yoksul'un karantinada olan oğlunu telefonla aradı. Olabildiğince uzun bir konuşma ile başsağlığı diledi. Yeniden yatağına uzandı. Yener'de olduğu gibi süregelen sayrılık nedeniyle doktorlarla, ilaçla iç içe olan pek çok kişi salgın korkusu yüzünden evinden dışarı çıkamıyordu. Bu kişilerin durumu ne idi bilinmiyordu. Kendi anımsadığı pek çok kişi için de durum aynıydı. Bu hastaların sonları bu nedenle erken mi olacaktı? Pek çok ameliyat ertelenmişti. Ancak acil durumlar dışında kanser hastaları ile kalp hastalarının doktora başvurmasına izin verilmişti. Salgın sırasında göz ardı edilen bu tür durumlar da büyük bir sağlık sorunu idi ama konu ile pek ilgilenilmiyordu.

Tekin'i ara sıra arkadaşları telefonla arıyorlardı. Bu ona dinginlik veriyordu. Ama çoğu kişi yalnız ileti gönderiyordu. Bayram ve Cuma iletilerinden usanç duyan Tekin bu koşullarda eğlence olsun diye de olsa iletileri bıkmadan okuyordu. Bu iletileri eskiden olsa okur okumaz silerdi. Şimdi hemen silmiyor, döne döne okuyordu. Kuşkusuz bugünün iletisini yarına bırakmıyordu. Bu iş olsun diye iletilerin arasında gezerken telefonu çaldı. Bu kez arayan Gülpembe idi.

Birdenbire bir coşkuya kapıldı. İlk kekeleyerek de olsa hemen konuşmaya başladı. Sesinin titremesi yüzünden Gülpembe ona sıkıntısı olup olmadığını sordu. Bu ilgi Tekin'i sevindirdi. Birkaç gündür yaşamanın dışında hiçbir şeyin önemini olmadığını düşünüyordu. Bu duygu birdenbire yaşam da olsun, güzellikler de olsun, mutluluklar da olsun biçimine evrildi. Gülpembe'ye ne durumda olduğunu sorarak karşılık verdi. Biraz dertleştiler. Konuşmanın hiç bitmesini istemediği bir anda Gülpembe iyilik dilekleriyle konuşmaya son verdi.

Bu telefon Tekin'e ayrı bir güç vermişti. Yaşamak için daha bir umutlandı. Gözlerini kapatarak, Gülpembe'yi, işini, ailesini düşünerek yatağa sırt üstü uzandı. Gözünü kapatınca olanları, olacakları görür gibi oldu. Film izler gibi düşlemleri ile gezindi. Böyle iken yeni bir uykuya daha daldı.

Belgin'in de testi pozitif çıkmış hemen yakındaki bir pandemi hastanesine aktarılmıştı. Kendi hastanesinde iken gece gündüz arkadaşları onu en geç saatte bir onu yokluyorlardı. Bu hastanede de pek çok tanıdığı olmasına üstelik kapı arkasından ya da telefonla sık sık aranmasına karşın sıkıntı içinde kalıyordu. Oldum olası kapalı yerde bulunmaktan korkardı. Evde yatarken bile kapısını kapatmazdı. Üstünü değiştirirken ya da yıkanırken bile yalnız kalmaktan korkardı. Dört gün Yaşam Hastanesinde dişini sıkmıştı. Orada kaldığı oda capcanlı olan hastane sokağına bakıyordu. Burada ise odanın penceresinden ancak gökyüzünü görebiliyordu. Salgından ölmezse bile kapalı kalma korkusundan ölebilirdi. Bu salgın ne zaman bitecekti? Bu salgını önlemek için konulan yasaklar ne zaman kalkacak ya da gevşeyecekti? Yasakların biraz daha uzaması daha mı iyi olacaktı? Yakınları ile ne zaman rahat buluşabilecekti? Hangisi daha önemli idi? Yaşamak mı yoksa bir an önce özgürce eş dostla buluşabilmek mi? Salgın bir gün nasıl olsa bitecekti. Daha önce ne salgınlar gelip geçmişti. Koleralar, vebalar, tifolar, tifüsler, kızamıklar, çiçekler daha neler neler bitmemiş mi idi? Şimdi bilim de teknoloji de çok ileri idi. Hem korunmada hem sağaltımda büyük ilerlemeler yaşanmıştı. Eskiden kitlesel ölümler olmuştu. Şimdi yaşananlar öncekilere göre devede kulak sayılırdı. Öyle ama her gün ölenler oluyordu, acaba kendisi de ölecek miydi? Kendi düşüncelerinden bir anda korktu. Belki de titredi. Sonra kendi kendisini avutmaya çalıştı ama beceremedi. Arkasından salgın sonrası dünyayı düşünmeye çalıştı. Gerçekten, salgın

sonrası yaşam nasıl olacaktı? İnsan yaşamak için yaratılmıştı. Olaylardan, görünen görünmeyen canlılardan, çevreden çekinse de onlarla ilişki kurmak zorunda idi. İnsanlarda beslenme, korunma, dedikodu yapma, çoğalma gereksinimleri zor zamanlarda daha çok istem doğuruyordu. Belgin en çok arkadaşlarıyla dedikodu yapmayı seviyordu. O konuşmalıydı, kaynaşmalıydı. Sonra, sonra evet sonra o da evlenebilecek miydi, çoluk çocuğa karışabilecek miydi? Bir ara kendisini ufukta bir evlilik düşüncesi bile yokken çocuklarını kucağına almış bir anne gibi gönlünde canlandırdı. Ama bu işler nasıl olacaktı? Annesi de babası da kendisi de para kazanamaz olmuştu. Bu iş nereye dek gidecekti? İşler ne zaman düzenlenecekti? Hepsinden önemlisi bu salgını atlatabilecek miydi? Kapalı alan korkusu bir yaşam korkusuna dönüşüyordu. Sonra da insanlığın bilimde ve teknolojiye ulaştığı noktayı göz önüne alarak bu salgının hem kısa süreceğini hem de aşısının ya da ilacının bulunabileceği sonucuna vardı. Aldığı eğitimle, vardığı sonuçla içindeki sıkıntıyı biraz azaltmaya çalıştı. Televizyonlar, gazeteler ortalığı geriyor gibiydi. Her an her saat salgın haberi duymaktan, dinlemekten gına gelmişti.

23 Nisan'da dört gün sokağa çıkma yasağı duyurulmuş bu nedenle Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı simgesel küçük bir törenle kutlanmıştı. 1 Mayıs'ta da üç günlük bir sokağa çıkma yasağı daha getirildi. Bu nedenle de 1 Mayıs İşçi ve Emekçiler Bayramı da simgesel olarak kutlanabildi. Bugüne gelindiğinde yeni korona Covid-19 hastalığı nedeniyle tüm dünyada üç milyon dört yüz binden daha çok kişi bu hastalığa yakalanmış bunlardan iki yüz otuz dokuz bin altı yüz on beş kişi ölmüştü. Ülke çapında yüz yirmi iki bin üç yüz doksan iki olgu yakalanmış, üç bin iki yüz elli sekiz kişi ölmüştü. Son bildirimine göre ülkede günlük ölüm sayısı seksenin altına düşmüştü. Bunun iki katına yakın rakamları görmüş ülke için bu sonuç iyi gibiydi. Ama işi sayıya vurmamak gerekli idi. Bir can bir candı. Üstelik o bir canın eşi, dostu, yakınları, sevenleri vardı. Bu salgın bitmeliydi. Öyle bakınca Mart ayı sonunda kapatılan AVM'ler 11 Mayıs'ta isteğe bağlı olarak açılacaktı. Gerçi bu AVM'lerde çocuk oyun alanları ile lokantalar açık olmayacaktı, sinemaların açık olup olmayacağı belli değildi. Her ne olursa olsun pek çok kişi yeni bir salgın dalgası olur mu diye kuşku duymaktaydı. Dünya savaşları, uzay savaşları, nükleer savaşlar, ekonomi savaşları derken bir de korona savaşı çıkmıştı. Belirtilen savaşlarda hep yoksullarla geri kalmış ülkeler eziliyordu. Şimdi bu ayırım ortadan kalkmış sayılabiliyordu. Amerika Gıda ve İlaç Yönetimi İsviçre merkezli bir ilaç firması olan Roche'un geliştirdiği aşırıya ivedi olarak onay veriyordu. Bu aşının yüzde yüze yakın bir başarı göster-

diği söyleniyordu. Amerikada halk çoğu yerde sokaklara taşarak evlere kapatılmaya karşı çıkıyordu. Amerika acaba halkın direncini kırmak için bir yol mu arıyordu? Ne de olsa en çok ölüm Amerika ile Avrupada oluyordu. Güvenli ülke kalmamıştı. Koca dünya güvenliği olmayan koca bir beldeye dönüşmüştü.

Dört Mayıs günü hava bulutlu idi. Ara sıra yağmur da döküşürüyordu. Bu sıkıntılı havaya karşın yüzler gülmekte idi. Nasıl gülmesindi, Gülpembe hastalığı atlatmış dahası doktoru ona işe başlayabileceğini bile söylemişti. İşyeri olan Yaşam Hastanesi yöneticileri ona bir hafta daha ücretli izin verip evine yolladılar. Tekin de gözlemde tutulduğu günlerde hiç korona belirtisi vermediği için evine yollanmıştı. Belgin'in de son yapılan testi negatif çıkmıştı. O da evine gönderilmişti. İki gün sonra yapılacak olan test de negatif çıkarsa artık gözlem altında da tutulmayacaktı. Belgin gözlemde tutulduğu sırada koronadan daha çok yalnız kalmaktan ve kapalı kalmaktan çok kötü zaman geçirmişti. Dudağı uçuklamış, karın ağrıları ile baş ağrıları ile yaşamak zorunda kalmıştı. Ufak tefek sayılan bir kişi idi ama şimdi bir cılız çocuk görünümündeydi. Evindeydi ama bu kez de gelecek korkusu içindeydi. Yeniden bir uyum süreci gerekiyordu. İşe dönebilecek miydi? Dahası eski durumuna kavuşabilecek miydi? Annesi dahası babası para kazanmayı sürdürebilecek miydi? Sonları ne olacaktı? Bir türlü önünü göremiyordu. Bu arada Yaşam Hastanesine son üç günde koronadan kuşku duyulan hiçbir kişi başvurmamıştı. Bu durum pandemi hastanesi olmamanın bir kazasını mı idi? On gün öncesine değin her gün dört beş koronali hastaya bakılıyor, bunlardan testi pozitif çıkanlar pandemi hastanelerine yollanıyordu. Görünüşe göre durum düzeliyor gibiydi.

Açıklanan verilere göre aynı gün ülke genelinde altmış

dört kişinin öldüğü belirtildi. Bu altmış dört can demekti ama nerelerden buraya geldiği düşünülünce iç açıcı bir durumun varlığından söz edilebilirdi. Kısıtlamalar giderek azaltılacaktı. On bir Mayıs'ta berberler, kuaförler, güzellik salonları açılacaktı. AVM'ler de birkaç bölümleri dışında açılacaktı. Daha önce otuz bir il için konulan seyahat yasağı Antalya, Aydın, Erzurum, Hatay, Malatya, Mersin ve Muğla illeri için kaldırılıyordu. On Mayıs'ta altmış beş yaş üstündeki yurttaşlar saat 11:15 arasında sokağa çıkabilecekler ancak yürüyüş mesafesini geçemeyeceklerdi. Sokağa çıkması kısıtlananlardan on dört yaşına dek olanlar on üç Mayıs'ta, 15:20 yaş aralığında olan gençler de 15 Mayıs'ta aynı saatlerde sokağa çıkabileceklerdi. Bu çok güzel havayı kimi yetkili doktorlar "Aman gevşemeyin" diyerek bozuyor gibi idiler. Onlar yanlış bir algıdan da söz ediyorlardı. Salgının doğal olarak inişe geçmediğini, alınan önlemler nedeniyle inişe geçildiğini, bu önlemlerin sürdürülmesi gerektiğini vurguluyorlardı. Ancak bu salgının küresel boyutu göz önüne alındığında çoğu kişi bu doktorların sözünün yerinde olduğunu söylüyorlardı. Bütün bunlara karşın halkta bu salgının bitmekte olduğu görüşü ağır basıyordu. Bu arada maskenin uygun bir karşılıkla satılabileceği bildirildi. Dereyi geçip bir kaşık suda boğulmak gibi bu kusurdan da böylelikle kurtulmuş olunuyordu.

10 Mayıs'ta altmış beş yaş üzeri kişilere saat 11:00-15:00 arası yürüme mesafesindedışıarı çıkabilmelerine izin verilmişti. Büyüklerin yanında bir kısım bakıcıların da onlarla birlikte gezintiye çıktıkları görüldü. Günlerdir soğuk giden hava o gün birdenbire baharda olduğunu herkese anımsatmıştı. Koronadan ölenlerin günlük elli kişiye düştüğü böyle bir günde çoğu kişi salgının bitmek üzere olduğu görüşündeydi. Yüzler gülüyordu. Ama gerçek öyle miydi, bilinmiyordu. Bu virüs daha tam anlamıyla her yönüyle bilinmiyordu. Yeni bir salgın,

bir ikinci dalga gelebilir miydi? Gerçi bir kısım bilim adamları daha birinci dalganın bile sonuna gelinmediğinden söz ediyorlardı. Aynı gün Şanlıurfada maske üreten bir tekstil fabrikasında bir işçide korona virüs görüldüğü, öteki çalışanların da gözetim altına alındığı duyuruldu. Bu kentte de bir fabrikada koronalı bir işçinin bulunduğu bilgisi yayıldı ortaya. Onunla yakın çalıştığı belirlenen altmış kişinin de gözlem altına alındığı söyleniyordu. Kentteki bir başka önemli bilgi ise bir mühendisin korona yüzünden öldüğü bilgisiydi. Adam yoğun bakımda, entübe durumda bir ay yaşam savaşı vermiş ama sonunda yenilmişti. Bu adam Belgin'in annesinin yanında çalıştığı mühendisti. Kentte çok sevilen bu mühendisin ölümü her kesimde büyük üzüntülere neden oldu.

Belgin'i ise yeniden bir yaşam korkusu sardı. Kendisi çalışabilecek miydi? Annesinin yeni bir işi olabilecek miydi? Babası ne yapacaktı? Kendilerini unutmuş, korkular arasında ölen mühendis için ağlamaya başlamıştı. Nasıl ağlamasını? Mühendis onların geçimi için, kendisinin ve kardeşinin okuması için az mı yardım etmişti? Belgin onu ikinci bir baba gibi sevdi. Eli açık, gözü gönlü bol bir adamdı. Başları ne zaman sıkışsa hep ona koşarlardı. Onları artık zor bir yaşam bekliyordu.

Tekin'in son testi de negatif çikalı bir hafta olmuştu. Hastane yönetimi ona on beş gün ücretli izin verdi. Bu on beş günden sonra da isterse on beş gün daha gelmeyebileceğini söylediler. Oysa Tekin kendisini dinç olarak görüyordu. Bu arada boş da duramazdı. Tanıdığı bir komşusundan geçici bir iş bulmasını rica etmişti. Bu kısıtlı günlerde tarımsal üretimin aksamaması için çiftçilere tarlalarına gidip gelmesi için izin verilmişti. Komşusu onun da adını üretici belgesine yazdırarak bağında çalıştırmaya başladı. Bu işler Tekin için kolay işlerdi. Yorulmadan çalışıyor, iyi para kazanıyor üstelik orucunu da kolay tutmuş oluyordu. Evde tutuklu gibi kalmaktansa kırdaki çalışıyor olmak ona eğlence gibi geliyordu. Üretim yapılan fabrikadaki gibi yan yana çalışılmadığı için yeni bir bulaş söz konusu değildi. Komşusu onu her sabah evinden alıp çok da uzak olmayan bağına bırakıyor, ona yapacağı işleri anlatıyor sonra da ikindi olmadan Tekin'i evine bırakıyordu. Tekin kırsalda işlerin ağır aksak ilerlediğini görünce üzülmüştü. Bağ bahçe işlerinin yoğun olduğu bugünlerde çiftçilerin arı gibi çalışmaları gerekirken köylülerin bile evlerinden dışarı çıkmamaya özen gösterdiğini görünce üzüldü. Demek ki tarımsal çalışmalar da ağır aksak ilerliyordu.

On bir Mayıs'ta 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramını da içine alan dört günlük yeni bir sokağa çıkma yasağı getirildi. Giriş çıkışların kısıtlı olduğu çoğu tatil yörelerini içine alan kimi illerin yasağı kaldırıldı. Bununla birlikte bu ilin de sokağa çıkma yasağı dışında tutulup tutulmayacağı konusunda değişik bilgiler yayıldı. Gün boyu bu konu tartışıldı. Sonunda valilik bir açıklama yaparak ilde sokağa çıkma yasağının kaldırıldığını bildirerek tartışmayı sonlandırdı. Bu arada tüm ülkede voleybol ve basketbol yarışmalarının durdurulduğu bildirildi. Bitmeyen ligler yarışmaların durdurulduğu gündeki durum göz önüne alınarak bitmiş gibi sayıldı. Şampiyonluk bu yıl için belirlenmemiş olacaktı. Futbol Federasyonu ise geri kalan maçların seyircisiz oynanmasında ayak diretiyordu. Anlaşılan yayın geliri ile öteki yan gelirlerin yaratacağı yasal sorunlar ile bu gelirlerden yoksunluklar baş ağrıyordu. Gelen bilgilere bakılırsa futbol takımları hemen hızlıca hazırlıklara, çalışmalarına başlamıştı.

On beş Mayıs'a gelindiğinde ortalık biraz karışmış gibiydi. Bayram öncesi olması nedeniyle alışveriş yapılan yerlerde uzun kuyruklar oluşmaktaydı. AVM'lerin açık olması kararına karşın kentteki tek AVM kapısını açmamıştı. Bu yüzden büyük alım satım yerlerinde kuyrukların oluştuğu görülmekteydi. İl genelinde bir kırsal mahalle karantinaya alınmıştı. Yeni korona olguları görülmeye başlamıştı. Bir tekstil fabrikasının salgın nedeniyle kapatıldığı söyleniyordu. Ülke çapında bir kısım berberlerin korona testi pozitif çıktığı için dükkan-

ları kapatılmıştı. Bunlardan biri de bu kentteydi. Bu kentte belki de bir ilk gerçekleşmiş aynı kişi korona sağaltımı gördükten on gün sonra yeniden koronaya yakalanmış yeniden sağaltımı yapılarak evine gönderilmişti. Antalya'da da Muratpaşa İlçesinde iki mahalle de görülen salgın nedeniyle kapatılmıştı. Bütün bunlara karşın halk neredeyse salgın bitmiş gibi davranmaktaydı. TTB açıkladığı iki aylık korona virüs raporunda ölüm ve olgu verilerinin yalnızca PCR testleri üzerinden verildiğini, bu sayıların saydam olmadığını, ancak on sekiz ay sonra normal sürecin başlayabileceğini, bu sürede on sekiz ay boyunca filyasyon yapılması gerekliliğini vurguluyordu. Kendisi de doktor olan bir milletvekili yapılan genetik araştırmalar sonucu Türkiye'de görülen korona virüsün kaynağının Suudi Arabistan olduğunu, kaynak ülke olarak ikinci sırada İran'ın geldiğini söylüyordu. Eğer böyle ise biz koronaya çoğunlukla doğudaki ticaret ve taşımacılık ile umreciler nedeniyle yakalanmıştık. Bunun yanında İstanbul'daki olguların çoğunun Avrupa kaynaklı olduğu belirtiliyordu. Dahası Türkiye'de ilk korona virüs olgusunun ABD, ikincisinin Avustralya, üçüncüsünün de İngiltere kaynaklı olduğunu belirten bilim adamları da vardı. Bu sonuca otuzdan çok virüs genomundan yapılan çalışmalarda genom sekansları baz alınarak varmışlardı. Diyanet İşleri Ramazan bayramında 'Bayram Namazı' kılınmayacağını açıklamıştı. Bu belki de ülkede kılınamayacak olan ilk bayram namazı olacaktı. 12 Haziran'da cami avlularında namaz kılınmaya başlanılacaktı. On beş Mart'ta kapatılan camiler böylelikle açılmış olacaktı. Bir yetkili sosyal mesafe kuralı gözetilip, maske takılması gibi önlemlerin alınmasıyla Haziran ayında düğünlerin yapılabileceğini söylüyordu. Açılan AVM'ler, düğün salonları, camiler, böyle kalabalık ortamlar yeni bir salgın nedeni olabilir miydi? Bu eylemlere karşı çıkanlar vardı. Bunlar "*Verilerde düşüş var*"

söylemleri ile bu tür eylemlerin halkın gevşemesine neden olduğunu ileri sürüyorlardı. Onlara göre her gün onlarca kişi ölüyor, sanki salgın geçmiş gibi bir görüntü veriliyor, deniyordu. Üç günde üç buçuk milyon kişinin AVM'lere gittiği bir ülkede önlemlerin gevşemesinin sonucunun ağır olabileceği belirtiliyordu. Dünya Bankasının baş ekonomisti “*Salgın en çok gelişmekte olan ülkeleri vuracak. Türkiye, Güney Afrika ve Nijerya kötüye gidiyor.*” diyordu.

Voleybol, basketbol liglerinin sonlandırılmasına karşın futbolda karışıklık sürüp gidiyordu. Bir takım çalıştırıcısı karşılaşmalara çıkılmaması gerektiğini söyleyen oyuncularına “*Çuvalla para alıyorsanız çıkıp oynayacaksınız*” diye gözdağı veriyordu. Aynı gün bir bilim kurulu üyesi olgu sayılarının 10'un altına düşmediği sürede liglerin başlatılmasının yanlış olacağı görüşünü paylaşıyordu. Yapılacak maçlardan daha çok soyunma odalarının, kamp alanlarının yayılmayı artırabileceğini, iki ya da daha çok kişinin bir dakikayı aşan konuşmalarının da kuşku uyandıracığını belirtiyordu. Yasaklamadan yana olan kişiler haklı olabilirlerdi.

Bir takımda bir kişi koronaya yakalanırsa en az on dört gün gözlem altına alınacak bir sağlık sorunu yaşanmasa bile yapılacak yarışmalarda eşitlik duygusu nasıl yansıtılabilecekti? Kaldı ki Erzurumspor'da salgın kuşkusu taşıyan on iki kişi hastaneye gönderilmiş, sonra da onlarla birlikte yetmiş iki kişi toptan gözlem altına alınmıştı. Kulübün hocası “*Bu ortamda çıkıp ligi oynayacaksınız diyorlar. Bu ortamda futbol oynanmaz. Benim kızımı doğum gününde kimsenin ağlatmaya hakkı yok*” diye başkaldırıyordu. Fenerbahçe'de ikinci bir çalışanda daha korona salgını görülmüştü. Galatasaray'da hastalığı atlatan çalıştırıcının görevine dönmesinden sonra şimdi de onun yardımcısında korona testi pozitif çıkmış, takım çalışmalarını altı gün süreyle durdurulmuştu. Beşiktaş'ta kulüp

ikinci başkanı koronaya yakalanmış hastalıkla boğuşmaktaydı. Başkana yakın on kişide de test pozitif çıkmıştı. Bir üstün nitelikli oyuncunun da koronaya yakalandığı ancak testinin pozitif çıkmasından sonra açıklama yapılabileceği belirtiliyordu. Kasımpaşada iki oyuncunun testi pozitif çıkmıştı. Giresunda bir pozitif olgu vardı. Adanaspor yardımcı çalıştırıcısı *“Türk futboluna hizmet eden çalıştırıcıların, oyuncuların, görevlilerin hiç değeri olmadığını son iki ayda daha iyi anlayıp pekiştirdim. İşiniz gücünüz sağlık ya da spor değil. Yalnızca para”* diyerek görevinden ayrılıyordu. Bir usta gazeteci de *“Futbol genellikle iş adamlarınca yönetildiğinden, iş adamları da iktidarla iyi geçinmek zorunda olduğundan, Futbol Federasyonu Başkanının, yönetimin aldığı bu kararın uygulanabilir olma özelliği yok. Hepimiz çok istiyoruz futbolun bir an önce başlamasını ama...”* diyordu. Bu bilgiler basına yansıyan bilgilerdi. Gerisi nasıldı bilinmiyordu. Olaylara bakılınca TFF'nin yayınladığı takvimin yeniden yapılması, maçların en azından Ağustos ayına sarkıtılması gerekiyordu. Maçların oynanması ile yayın gelirleri, bahisler, totolar derken büyük bir paranın döndüğü hemen anlaşılıyordu. Ayrıca çok sevilen bir spor olması nedeniyle oynanacak maçlar nedeniyle büyük kitlelerin gündeminden kendi sorunları çıkacak, gerginlikler azalacaktı. Futbol en keskin ilaç gibi hem maddi hem de manevi sorunları çözüp atacaktı. Ama işin içinde ölüm vardı. Ne futbolsuz olunabiliyordu ne de futbol ile. Maçların oynanıp oynanmayacağı söylentileri bile pek çok kişiyi uğraştırarak onları dinginleştiriyordu. Para, sağlık, salgın, spor gündemi doldurmaktaydı. Daha Tokyo Olimpiyat Komitesi toplanamamıştı. NBA'da sezon askıya alınmıştı. Fiorentina'da üç yeni korona olgusu görülmüştü. İspanya'da lösemi hastası olduğu belirtilen yirmi bir yaşındaki genç bir çalıştırıcı koronadan ölmüştü. İtalya 2019-2020 ile 2020-2021 sezonunu birleştirmiş, Stut-

gart ve Prag'daki tenis turnuvaları iptal edilmişti. Federasyon başkanı ile yardımcısının koronaya yakalandığı Sırbistan'da tüm ligler süresiz iptal edilmişti. Bu gidişle 12-19 Haziran'da başlatılması kararlaştırılan futbol maçlarının Temmuz'da bile gerçekleşmesi zordu. Buna karşın karar kesindi. Maç yapılan yerde futbolcular ile hakemler dışında herkes maske takacaktı. Test sonucunda oyuncuların sayısı on dördün altına inerse maç ileri bir tarihe ertelenecekti. Yedek kulübesine, saha kenarlarına yirmişer metre ara ile el antiseptiği konulacaktı. Top toplayıcılarının sayısı altı ile sınırlandırılacak ve yaşları yirmi ile otuz arasında olacaktı. Her yere el antiseptiği konulacaktı. Bu önlemler salgından sporcuları da çevresini de koruyabilecek miydi sonra anlaşılacaktı.

16,17,18,19 Mayıs günleri on beş ilde yine sokağa çıkma yasağı getirilmişti. Bu arada kimi bilim adamları uzun süre evde yalıtılmış durumda bulunan kişilerin ruhsal dengesinde oluşabilecek yakınmaların yanında başka bir olguya da değinmeye başladılar. Bunların görüşüne göre uzun süre yalıtılmak, her işe başlarken, bir şeyleri alırken sürekli mikrop öldürücüleri kullanmak, sürekli maske takmak bağışıklık sisteminde çöküşlere neden olabilir, demeye başladılar. Bu konuda belki haklı idiler ama yaşanmış deneyimler ancak bu tür sıkıntılarla korona virüsünden korunabileceğini gösteriyordu. Kimi kişiler de koronadan korunma önlemleri arasında bağışıklığı artırma gerekliliğini öne çıkarıyorlardı. 18 Mayıs akşamı Cumhurbaşkanı yaptığı açıklamada ilk ve orta öğretimde 20192020 eğitimöğretim yılının sona erdiğini belirtiyordu. Bu okullarda sınıfta kalmanın olmayacağını daha önce Milli Eğitim Bakanı açıklamıştı. Buna karşın sanal ortamda Haziran ayının sonuna değin dersler sürecekti. 20202021 ders yılı Eylül'de başlayacaktı. On beş ilde uygulanan seyahat kısıtlaması on beş gün daha uzatılıyordu. Arifeden

başlayarak 23242526 Mayıs günlerinde tüm ülkede (81 ilde) sokağa çıkma yasağı uygulanacaktı. Bu kısıtlama Mart ayından beri yedinci kısıtlama idi ancak bu kez kapsam geniş tutulmuştu. Bayram günlerinde kuru yemişçi, bakkal, kasap, manav dükkanları da kapalı olacaktı. Bu yasaklı günlerden 24 Mayıs'ta altmış beş yaş üstü yaşlıların saat 14:00 ile 20:00 arasında sokağa çıkmalarına izin veriliyordu. Bir önemli karar da yirmi dokuz Mayıs Cuma günü koşulları uygun olan camiler ibadete açılacaktı. Bu camilerde öğle ile ikindi namazlarının dışında toplu namaz kılınamayacaktı. Bu tür gevşemelerde kuşkusuz koronadan günlük ölüm sayısının düşük olmasının önemi büyüktü. Günlük koronadan ölenlerin sayısı 17 Mayıs'ta kırk bir, 18 Mayıs'ta otuz bir, 19 Mayıs'ta yirmi sekiz, 20 Mayıs'ta on sekiz idi. Sağlık bakanı artık normaleşmeye başlanılacağını söylüyordu. Buna karşı çıkan Halk Sağlığı Uzmanı bir profesör öğretim üyesi *"Hükümet bir yandan turizmi, bir yandan da sağlık turizmini açmayı planlıyor. Gerçekten ürktücü. Turizm sektörü bastırdı, kapitalizmin mabetleri bastırdı. Ekonomik kaygılar ortaya çıktı. Burada kelebek etkisi hiç düşünülmedi. Kelebek etkisi bir yana biz bir tsunami etkisi görebiliriz"* diyordu. Bu arada umut veren iki gelişmeden söz ediliyordu. Birincisi, ikinci kez koronaya yakalananlar artık bulaştırıcı değildi. İkincisi ise kentte yaşayan yüz torunu olan yüz yirmi beş yaşındaki bir kadın yakalandığı korona virüs salgınından kurtulmuştu.

Altmış beş yaş üstü kişilerin yetkililerden izin alarak bir yerden bir başka yere gitmelerine izin verildi. Gerekli belgeyi alanların en az bir ay süre ile geri dönmeleri koşuluyla kendilerine eşlik edenlerle birlikte belirttikleri yere gidebileceklerdi. Böyle bir kararın alındığı akşamın sabahında öğleye değin yüz on bin kişiye yolculuk izni verilmişti.

Bayram sonrası her yerde bir iyimserlik havası vardı. Sağlık

Bakanının dediğine göre korona virüsle savaşında ikinci dönem başlamıştı. Buna salgınla savaşta yeni normal dönem deniyordu. Görünüşe göre kısıtlamalar azaltılacak ya da kaldırılacak ama halkın kendisini koruması önerilecekti. Onlara göre artık 'Kontrollü sosyal yaşam' başlamıştı. Tutukevlerinde kapalı görüşler bir Haziran'da, adli ve idari yargı ise on altı Haziran'da başlayacaktı. Hava yollarında uçuşlar iç hatlarda 4 Haziran'da, dış hatlarda 12 Haziran'da başlayacaktı. Daha sonra şehirlerarası yolculuklar bir Haziran'da tamamen serbest olacaktı. Altmış beş yaş üstü kişiler işinin başına dönebileceklerdi. Yine bir Haziran'dan başlayarak restoran, kafe, pastane, kıraathane, çay bahçeleri, kaplıcalar, plajlar, ulusal parklar, bahçeler, müzeler, ören yerleri, deniz turizmi, hipodromlar serbestçe çalışabilecekler, açık hava konserleri başlayabilecekti. Kreşler açılacaktı. Ancak yine on dört büyükşehir ile Zonguldak'ta 29 Mayıs-1 Haziran arasında yine sokağa çıkma kısıtlaması uygulanacaktı.

Gerçekten çok önemli olan ekonomi sağlığın önüne mi geçmişti? Pek çok kişi salgının bitmek üzere olduğu görüşündeydi. Ancak bayram öncesi İstanbul'dan evlerine dönen birkaç kişinin koronayı çevresine bulaştırdığı görüldü. Van ve İslahiye'de başsağlığı görüşmeleri nedeniyle bir yayılma olmuştu. İki yerde de birer mahalle toptan karantinaya alınmıştı. Sağlık Bakanı korona virüs salgınından öncesine dönmenin olanaksız olduğunu belirterek uyarılarda bulunuyordu. Bayramın son günü salgından ölenlerin sayısı yirmi sekiz idi. Bir Bilim Kurulu üyesi on beş Haziran'da kreşlerin açılacağını belirterek her kaldırılan önlemin bir risk taşıdığını, çocuk bakım evlerinin de yüksek risk taşıyan yerlerden biri olduğunu nedeniyle uyarılarda bulunuyordu. Bir başka bilim kurulu üyesi de bir Temmuz'dan sonra düğün gibi toplu buluşmaların başlayabileceğini anlatıyordu. Futbol Federasyonu on iki

Haziranda başlayacağı belirtilen lig maçları için son bir karar almak için yeniden toplanacaktı. Yüksek Hızlı Tren seferleri başlayacaktı. Hava yolu ile kentler arası, ülkeler arası uçuşlar başlayacaktı. Uçuşlarda maske takılacak, yolcular el bagajlarını yanlarına alamayacak, uçağa biniş ve inişler ad okunarak sıra ile yapılacaktı. Bu iyimser görünüme uymayan ise salgınla savaşımında örnek gösterilen Güney Korede elli günden sonra kırk korona virüs olgusunun yeniden görülmesi idi.

Bayram sonrasında Tekin'e isterse işe başlayacağı bildirilmiş, Tekin de yeni bir coşku ile hastanenin yolunu tutmuştu. Komşunun bağında çalışmakla pek çok sıkıntısını atmıştı ama çiftçilik ona göre değildi. O penceresi olmayan radyoloji bölümlerinde çalışmaya alışmıştı. Ne denli değişik yerde iş görmüşse hep karanlık, doğal ışıktan yoksun, çevrede olup bitenlerden bilgisiz çalışmıştı. Nedense hastanelerde radyoloji ile laboratuvar bölümleri hep bodrum katta oluyordu. Laboratuvarlar onlara göre belki daha iyi yerde olabiliyordu. Çalıştığı bir hastanede tomografi aygıtı morgun hemen bitişiğindeydi. Kendisi bu durumdan sıkıntılıydı üstelik hastalar ve yakınları hem korkuyor hem de pek sıkıntı çekiyorlardı. Tekin evden çıktı. İki ay sonra çarşı pazar dolaşarak üstelik kent içinde dinginlikle yol alırken pek neşeliydi. Dilinde yeniden "Asmalar da Kol Uzatmış Dallereee" türküsü vardı.

Türküyü içinden çığırsa da sesinin yerine geldiğini anladı. Bir de ağzı, burnu maske ile kapalı olmasa ne vardı. O an bir bahçede bulunsaydı avazı çıktığıınca bağırarak bu türküyü çıkaracaktı. Daha bir de hastane içinde de maskeli olacak ayrıca tek kullanımlık tulum benzeri önlükler ile siperlik de takarak çalışmak durumundaydı. Bir saat önce yola çıkmış sallana sallana hastaneye yaklaşmıştı. Hastanenin bulunduğu sokağa girdiğinde sokağın eski canlılığında olduğunu gördü. Yener'in dükkanının önünden geçerken hüznünlendi. Dükkan açıldı. Yener'in öğrenci olan oğlu dükkânı işletiyordu. Kuşkusuz onun bu işi sürdüremeyeceği açıktı. Ona sarıl-

mak, Yener'den söz etmek, acısını paylaşmak istese de yapamadı, biraz konuşarak baş sağlığı diledi. Gözü yaşırdı ama içine attı. Birden durgunlaştı sonra hastaneye doğru yavaş yavaş yürüdü, dizleri titriyordu.

Hastaneye girer girmez hemen ateşini ölçtüler, hoş geldin dediler. Merhabalardan sonra kendi bölümüne doğru yol aldı. Orada çalışanlar kendisini coşkuyla karşıladılar. Nice sonra odasına geçebildi. Biraz oturduktan sonra hastasının olmadığını görünce kendisi gibi korona kapan arkadaşlarını aradı. Önce Belgin'e, arkasından Gülpembe'ye uğradı. Belgin hasta kabulde olduğundan yanında çok duramadı. O da kimsenin yanında pek bulunmasını istemiyordu. Korkusu koronadan çok az da olsa çöküntü yaşamışlığının görülmesini istememesindendi. Sonra yoğun bakımdan bir hastanın röntgen filmi çekmek için gereçleri alarak yoğunbakıma çıktı. Hem bir yoğun bakım hastasının filmi çekecek hem de Gülpembe ile görüşecekti. Yoğun bakımda çok ağır hastalar yoktu, yine de bütün hastalar aygıtlara bağlı idi. Herkes işinin başında idi, çalışanlar Tekin'e geçmiş olsun dileklerini ilettiler, o da "Gülpembe'ye geçmiş" olsun, dedi. Hâl hatır sordu.

Gülpembe epey zayıflamıştı. Buna karşın yine de parlayan yüzü, gözü, beyaz derisi ile pembe yanakları gülümser gibi dört yana bakıyordu. Renginin biraz soluk olması, pembeliğin biraz solgun oluşu da ona ayrı bir güzellik katmıştı. Tekin salgından korkmamıştı, ölümden de korkmamıştı. Şimdi bir evinin, bir eşinin, çocuklarının olmasını istiyordu. İlk usuna gelenler ise Pembegül ile Belgin olmuştu. Yine de bu işin üstünde çok durmadı. Ya nasip, dedi, işinin başına döndü.

Haziran ayı başında korona virüs için yeni dönem, ikinci dalga, normalleşme gibi sözler söylenmeye başladı. Tüm ülke neredeyse soluklarını kesip sağlık bakanının vereceği rakamları bekler olmuştı. Sayılar biraz düşünce bir sevinme geliyordu herkese. Aslında o rakamların her biri bir can, bir kişi, bir aile idi. Türk Tabipleri Birliği Başkanı “1 Haziran’daki açılımlar vakalardaki artışı beraberinde getirdi” diyordu. Yeni normalin kuşkusuz olmazsa olmaz kuralları vardı. Normalleşme yoksa yanlış mı anlaşılıyordu? Bir başka bilim adamı “Salgın devam ediyor. İkinci dalgayı görebiliriz” demişti.

Sağlık Bakanı 6-7 Haziran günleri sokağa çıkma yasağının uygulanmayacağını söyledi. Aynı gün akşamüzeri İçişleri Bakanı sokağa çıkma yasağının Cumartesi ile Pazar günü uygulanacağını söyledi. Sabah olunca Cumhurbaşkanı hafta sonu yasağını kaldırdığını bir tivitle duyurdu. Bir kısım bilim adamları salgının başladığından yüz seksen gün sonra sona ereceğinden söz ediyorlardı. On bir Mart’ta salgının başladığı düşünülürse Eylül ayının ortalarını bulmak gerekiyordu. Halkı yasaklarla yönetmek çok zordu. İki buçuk ayda altı yüz bin kişi yasaklara uymadığı için ceza yemiş, beş yüz bin kişiye de adli-idari işlem yapılmıştı. Halkı kendi evinde olsa bile dört duvar arasında tutmak zordu. Altmış beş yaş üzerindekiiler ile on sekiz yaş altındakiiler için kısıtlılık sürüyordu. Onlar ancak haftada bir gün altı saat yürüyüş mesafesi denilen uzaklıklara gidip gelebileceklerdi. Özellikle yaşlı hastalar evden çıkamadığı ya da hastanede hastalık kapabilecekleri

kuşkusuyla birçok sorunla karşı karşıya kalmışlardı. Dahası bu insanlarda geçmiş yıllara oranla daha çok ölümlerin görüldüğü söyleniyordu. Buna karşın salgının azalmakla birlikte dalgalı bir biçimde sürdüğü bir ortamda kısıtlamaların kaldırılmasının doğru olmadığı da söyleniyordu. Daha Kovit19'un bulaşmasının kontrol altına alındığı söylenemezdi. Kişilerin salgın önlemlerini yeterince alamayacağı açıktı. Çünkü 6-7 Haziran günlerinde çarşıda, pazarda fiziksel mesafeye uymadıkları, pek çoğunun maske takmadıkları görülmüyordu. Çoğu yerler panayır yeri gibi olmuştu. Halk hem kapalı kalmaktan sıkılmış hem işgücünü yitirdiği için zor durumda kalmış hem de salgının geçtiği ya da virüsün zayıfladığı gibi görüşlere kapılmıştı. Buna karşın hastanelerde korona hasta sayısında artış vardı. Ne ki olguların durumu Mart ayına göre ağır değildi. Pandemi bitmemişti ama önlemler iyice gevşetilmişti. Her yer tıkiş tıkişti. Caddelerde halk neredeyse birbirlerine sürünerek dolaşıyordu. Çoğu kişi maskesizdi. Maske takanların çoğu maskeyi dirseğine, çenesine ya da başına takmıştı. Kol kola gezenler, sarmaş dolaş olanlar bile vardı. Halk hem usanmış hem de virüsün etkisinin azaldığı ya da bağışıklığın oluştuğunu düşünmüş olmalıydılar. Daha sonra on sekiz yaş altındakiler yanlarında velileri olmak koşulu ile kısıtlamanın dışında tutulacak, altmış beş yaş üzerindeki için ise her gün belli saatlerde dışarı çıkmalarına izin verilecekti. Bir ay içerisinde her türlü sosyal alanlar tamamen açılacaktı. Voleybol, basketbol dışında bütün spor etkinlikleri başlamıştı. Yirmi dokuz Mayıs'ta kimi camilerde Cuma namazı kılınmaya başlamıştı. Birçok yerde aralıklı olarak statlarda bu namaz kılınmıştı. Kentte Cuma namazı Ulu Cami ile kale alanında kılınmıştı. Ayrıca kalenin üç dört yıl sonra yeniden geziye açılması nedeniyle akşamüzeri de aynı alanda konserler verildi. Bundan böyle halk kendi başının çaresine baka-

caktı. Fiziksel mesafe, el yıkama ve maske gibi önlemleri kendi kendine uygulayacaktı. Kurumlar da bu önlemleri daha geniş bir biçimde almak zorunda idiler. Bir iş yerinde Kovit-19 bulaşmış biri bulunursa önlem neredeyse hepsi için alınacağından onlar gerekli önlemleri almakta iki kez düşünmek zorunda idiler. Ancak kısıtlamalara karşı çıkanlar bu derecede başıbozukluğa karşı idiler.

Haziran başlarında Milli Savunma Üniversitesi giriş sınavında bir öğrencinin durumu kötüleşerek bayılmıştı. Sonradan bu öğrencinin Kovit-19 hastası olduğu anlaşıldı. Onunla temasta bulunanlarla birlikte karantinaya alındı. Artık Kovit-19 tanısı konan kişiler eğer durumu ağır değilse evine yollanıyor, aileye hep birlikte sokağa çıkma kısıtlaması uygulanıyordu. Mayıs ayı sonunda olgu sayısında da ölüm sayısında da azalmalar olmuştu. Koronadan günlük ölümler on beşin altına inmişti. Olgu sayısı da binin altında idi. Kısıtlamaların gevşemesi ya da bırakılması nedeniyle Haziran ayının ikinci yarısında olgu sayısı günlük bin beş yüzün üstüne, ölüm sayısı da yeniden yirmi beş dolaylarına çıkmıştı. Bu bilgileri bile doğru bulmayıp gerek olgu sayısının gerekse de ölen kişi sayısının daha çok olduğunu savlayan bilim adamları vardı. Türk Tabipleri Birliği Başkanı da aynı görüşteydi. Kentte de korona hasta sayısında artış vardı. Aynı gün kentte otuz dört yeni olgu saptanmıştı. Açıklanan bilgilere göre il genelinde pandemi sürecinde yirmi yedi kişi ölmüştü. Birçok ilden de benzer bilgiler geliyordu. Konya Büyükşehir Belediye Başkanı bu konuda sesi en gür çıkan kişi olmuştu. En önemli bir bilgi de birinci lig takımlarından birinde on dört kişide virüs saptanmasıydı. İşin ilginç otuz gün kulüpten ayrılmayan baş çalıştırıcılarında da de korona virüs saptanmıştı. Takım maça baş çalıştırıcısız, üstelik eksik oyuncularla çıkacaktı.

Korona hastalarına başta belirtilere göre bir sağaltım yapıp-

yordu. Bununla birlikte sıtma ilacı, eskiden kullanılan bir antivirüs ilacı ile bir de kortikosteroidler deneniyordu. Bu ilaçların etkilerinin sınırlı olmasına karşın kullanımı sürüyordu. Bu salgınla birlikte hastanelerde tanı konulması için tomografinin etkin kullanılması, doktorların öteki ülkelerin deneyimlerinden yararlanarak sağaltım yapmaları hastanelerde büyük başarı getirmiş sayılırdı. Ancak tam olarak tanınmayan bir etkene, tam olarak bilinemeyen ilaçlarla nasıl baş edilecekti. Her gün bin beş yüzden çok kişinin yeniden tutulduğu bu salgına karşı her yerin, her birlikteliğin serbest olması karşısında ne yapılabilirdi? Seyircisiz de olsa maçlar yapılıyordu. 20 Haziran'da LGS, 27-28 Haziran'da ise YKS sınavları yapılacaktı. Milyonlarca gencin, on binlerce görevlinin salonlarda tıkıştırıldığı, okul önlerinde velilerin beklediği günlerde huyu suyu bilinmeyen insanlık düşmanı korona acaba bir şey yapmayacak mıydı? Bugünlerde alınan tek önlem sınav saatlerinde uygulanacak olan sokağa çıkma kısıtlaması idi. LGS sınavında halkın önlem almaktan çok uzakta olduğu görüldü. Pek çok aksaklık yaşandı.

Temmuz ayı başında sinemaların, düğün salonlarının, internet kafelerinin de açılarak kısıtlamaların neredeyse tamamen kaldırılacağı söyleniyordu. Evleneceklerin pek çoğu nikah işlemi yapmış düğün için gün sayıyordu. Kimileri de düğün yapmaktan vaz geçmişti. Bunun yanında az da olsa görücülük işlemleri başlamıştı. Tekin zaman buldukça bir neden yaratarak Belgin'in ya da Gülpembe'nin yanına uğruyordu. Onlar da bu yakınlaşmadan mutlu oluyor gibi idiler. Tekin kişilikli sağlam bir delikanlı idi. Bir gün Belgin'le Gülpembe öğle arası az daha Tekin yüzünden kavga edeceklerdi. Görünürde bir neden yoktu. Ama her ikisi de sözü bir yerden dolandırıp Tekin'e getirdiğinin ayırımında değildiler. Onların da kafası karışık ama Tekin'in kafası daha karışık idi. Çünkü geleneğe göre evin geçimi erkeğin üzerinde idi. Tekin bir evlilik kararı verirse bunu sonuna değin taşıyıp taşıyamayacağını düşünüyordu. Gülpembe'yi de beğeniyordu, Belgin'i de. Ama bu kızlara ilgisi şimdilik 'o değilden' gibi idi.

Okuyucu Omay sabahın kör saatinde Tekinlerin kapısını çalmıştı. Tekin kahvaltıdan yeni kalkmış yola koyulmak üzere idi. Okuyuculuk eskiden düğün davetiyesi dağıtanlara verilen bir addı. Sonra basılı kağıtlar çıkmış bunların dağıtımını kolay olduğundan okuyuculara iş kalmamıştı. Oysa eskiden çağrı yapmak isteyenler çağrılan kişiye okuyucularla armağanlar gönderirlerdi. Okuyucu bu armağanları dağıtarak düğün çağrısını duyururdu. Kuşkusuz okuntuyu alan kişi de okuyucuya görevi karşılığında bir mal ya da para vererek onu gönüllendirirdi. Çağ değişmiş okuyuculuk işi bitmişti. Omay karı da artık çöpçatanlık yapıyordu. Birleşmesi zor kişileri birleştirdiğinde kazanımı yüklü oluyordu. O da geçimini böyle sağlıyordu. Tekin'in annesi onu kahvaltıya buyur etti. O da böyle yerlerde yemek yemeye alışık olduğundan hemen masaya oturdu. Omay Tekin'e yabancı gelmemişti ama pek üzerinde durmadı. İşe geç kalmamak için hemen toparlandı, yola koyuldu.

“*Sana çok güzel haberim var*” diyerek söze başladı Umay. Tekin gitmiş olduğu için biraz da yüksek sesle konuşmasını sürdürdü. Yukarı mahalleden Yalçın Beyin güzel kızından övgüyle söz etmeye başladı. Kız liseyi bitirmiş daha yükseğine gitmemişti. Yalçın Beyin de eşinin de Tekin'i çok sevdiklerini uzun uzun anlattı. Tekin'in onların ailesini koruyacak kollayacak biri olduğunu düşündüklerini söyledi. Yalçın Beyin de oğlunun da uysal biri olduğunu, o yüzden sıkıntılar yaşayabileceklerini düşünerek yürekli bir kişi olan Tekin'i önemsediklerini de usulca dile getirdi. Yeniden kızın güzelli-

ğini, becerilerini bir bir ortaya döktü. Eğer istenirse aracılık yapacağını ballandıra ballandıra anlattı. Babası kızına bir ev almış tapusunu da üstüne çıkartmıştı. Eskiden işi zorda olan Yalçın'ın yıkılmaz bir varlığı olduğundan söz etti. İş bana bırakırsanız çeyizi, nişan, düğün masraflarını da onlara yükletirim, dedi. Tekin'in annesinin gözleri ışıldadı. Öteki çocuklarını evermişti ama yaşı da geçmek üzere olan Tekin'i everememişti. Yalçın'ı da eşini de uzaktan tanırdı. Kızın da çocukluğunu az boz anımsamaktaydı. Duyduklarını kutlu bir bilgi olarak değerlendirdi. Sevindi ama belli etmedi. Hele bacım bir düşünelim, oğlana bir soralım, dedi ama gönlünün hoşnutluğunu belirtmek için Omay'a hatırı sayılır bir para vermekten geri durmadı.

Omay'ın Tekinlerin evine gelişinden bir gün önce Yaşam Hastanesinde başka işler de oluyordu. Hastanede görevli bir doktora bir arkadaşı başvurarak bir yakınının yoğunbakımda gördüğü bir hemşire hakkında bilgi istiyordu. Bu hemşire Pembegül idi. Dahası adam Pembegül'ü tanımlayarak beğendiklerini, yeğenleri için düşündüklerini, evli olup olmadığını, görüşüp görüşemeyeceklerini sormuştu. Aynı gün bir başka öğretmen çocuğun annesi de Belgin'i başhemşireden sormuştu. Başhemşire bu tür ilişkilerde becerikliydi. Çok hemşireyi, öteki çalışan kızları başgöz etmişti. Toplumsal bir görev üstlenmiş gibi hemen tavır takındı. Başhemşire bu tür sorgulamalara çok alışkındı. Pembegül'ü de Belgin'i de üstlendi. Kızları görmek isteyen ailelerle kızları görüşürdü. Üstelik Ayhanı da arayarak onu da bilgilendirdi. Ayhan'a da oğlanın iyi biri olduğu kanısına vardığını iyice üsteledi. Belgin'in ailesine ulaşamadı ama kıza *"annene söylemeyi de unutma"* diyerek uyarımda bulundu. Bundan sonrası onlara kalmıştı. Artık herkes birbirini sorgulayacaktı. Sonrası yazgı idi.

Tekin akşam eve döndüğünde annesi ona olup biteni anlat-

makta gecikmedi. Oğlum, şimdiden belli olmaz ama bana bana iyi bir öneri gibi geldi, diyerek söze başladı. Olan biteni anlattı. Arkasından kızın aylık geliri yok ama kızın evi varmış, kira ödemeyeceksiniz, kız da anası da babası da seni beğenmiş, “*Bundan iyisiŞamda kayısı*” gibi sözler ekledi. Tekin’i de eve- rirse belki yalnız kalacaktı ama gözü arkada kalmayacaktı. Bunca yıldır çocuklarına hem analık hem de babalık yapmış- tı. Tekin’den çocukluğundan beri çekinirdi ama en çok da onu severdi. Çok da üstelemedi. Oğlunun ters bir karşılık verme- sini istemiyordu.

Tekin Pembegül ile Belgin’i kafasından silebilecek miydi? Onlarla evlilik yapabilirse bir eş ile bir de maaş kazanmış ola- caktı. Pembegül’ü, onun anasını, babasını çok iyi tanıyordu. Belgin’in ise saf, duru bir görünümü vardı. Pembegül kendisi- ni her yerde gösterebiliyor, Belgin ise her yerde kendisini giz- leyebiliyordu. Peki, Yalçın Beyin kızı nasıldı? Adını bile bil- mediği bu kız ise neyin nesi idi. Tanır mıydı acaba? Belki gör- se tanırdı. Ne de olsa aynı mahallenin çocukları sayılırlardı.

Pembegül’ü isteyen daha yeni inşaat mühendisliğini bitir- miş, mimar olan babasının yanında işe başlamıştı. Belgin’i is- teyenin kendisi gibi anası da babası da öğretmendi. Bu iki kı- zın da gönlünde ilkin Tekin yer almıştı. Tekin’in oturuşu, kal- kıışı, yürüyüşü bir başka idi. Yiğitti, mertti. Tekin’in ise kafası karışıktı. Dahası Pembegül de Belgin de onların anaları da babaları da işi yavaştan alıyorlardı. Tekin’in annesi ile Yalçın Beyler ise evcen davranıyordu.

Tekin eve döndüğünde evde annesinin konukları ile karşı- laştı. Omay, Yalçın’ın eşi ve kızını bir uyduruk nedenle onlara getirmişti. Amacı kızı oğlana, oğlanı da kıza göstermekti. Kı- zın adı İlkay’dı. İlkay orta boylu, az biraz esmer, iri kara gözleri vardı. Gözünün bir dolunay gibi parlak olması nedeniyle ona İlkay adını koymuşlardı. Gözbebeğinin çevresi öyle beyazdı ki

her göreni etkiyebilecek bir yapıdaydı. Bir an Tekin onda bir eksiklik duyumsadı. Böyle güzel bir kızla kim evlenmek istemezdi. Neden bu kızın anası, babası kendisi gibi sıradan birini seçmişlerdi. Bu karışık düşüncelerle herkesi selamladıktan kendini tutamadı, biraz eğleştikten sonra kızın karşısına oturdu. Çekingen sözlerle ancak hoş geldin, nasılsın, diyebildi. Kız da ona karşılık vermeye çalıştı ama her ikisini de ter basmıştı. Sonra nasıl oldu bilinmez içten bir sohbe başladılar. Evdeki üç kadın hemen başka odaya geçti. On on beş dakika süren konuşmadan sonra birbirlerine yakınlaşmış sayılırlardı. Sözün durakladığı bir sırada Omay ile İlkey'in annesi gitmek isteyerek ayaklandılar. Bu görüşme iki aile için de yeterli olmuştu.

23 Haziran'a gelindiğinde ülke çapında iki yüz bine yakın korona saptanmış, bunlardan yüz altmış üç bini iyileşmişti. Koronadan ölenlerin sayısı beş bini aşmıştı. O günkü yeni olgu sayısı bin iki yüz altmış sekiz, o günkü iyileşen ise bin üç yüz on beş, o günkü koronadan ölenlerin sayısı yirmi yedi idi. İyileşen hasta sayısının yüksekliği iyi bir gösterge idi. Ama günlük olgu sayısının binlerin üstünde gezinmesi ise kötü idi. Demek ki halk kısıtlama olmadan önlem almayı pek beceremiyordu. Bir hafta sonra ise kısıtlama neredeyse tümünden kaldırılacaktı. Camiler beş vakit toplu namaza açılmıştı. Çarşıpazar çoktan kaynaşmaya başlamıştı. Maskesiz dışarı çıkanlara para cezası yazılmasa belki de bir salgın yaşandığına kimse inanmayacak gibiydi. Bir partinin ilçe kongresine katılan delegelerden birinde Kovit-19 testi pozitif çıkmıştı. Beşiktaş'ta iki futbolcu korona virüse yakalanmıştı. Kayseri'nin Pınarbaşı İlçesinde bir köyde bir nişan töreninden sonra salgın başlamış üç yüz evlik köy karantinaya alınmıştı. Görüntünün dışında gerçek başkaydı. Kuşku duyulacak bilgiler her yanı sarıyordu. O gün kentteki Orman Bölge Müdürü ve ailesinin yapılan Kovit-19 testi pozitif çıkmıştı. Bölge müdürünün yaşadığı bina toptan izolasyona alınmıştı. Bunun yanında kentteki muhtarın birinde de Kovit-19 saptanmış aileden birkaç kişi karantinaya alınmıştı. İstanbul İŞKUR'da yirmi yedi, Afyonkarahisar İŞKUR'da on beş çalışanda korona virüs saptandı. Cizre'de salgının arttığı belirtiliyor ve bir parti başkanı "Şırnak'a acil yardım eli uzatılmalı" diyordu. Bu arada bir milletvekilinde de Kovit-19 pozitif çıkmıştı. Sonradan aynı

partiden iki milletvekilinin daha Kovit-19 testi pozitif çıktı. Bu partinin grup toplantılarının yapıldığı salondaki çaycı ile temizlik görevlisinden bu milletvekillerine salgının bulaştığı öğrenildi. Ayrıca TBMM çalışanlarından on sekizinde daha Kovit-19 saptanmıştı.

Ancak kentte para cezası kesilebilecek yerlerdeki uygulamaların dışında salgın yaşandığını gösteren bir belirtiyi görmek olanaksızdı. Oralarda bile maske uygulamasına uyulduğu pek söylenemezdi. Öte yandan Sağlık Bakanı da bir 'Geçmiş olsun' ziyaretinde yüz doksan kişiye, bir asker uğurlamasında elli sekiz kişiye virüs bulaştığını belirterek "Tedbir azaldıkça tehdit artıyor" diyor ve devam ediyordu. "Vaka sayımızda bir dalgalanma var. Artışın sebebi yazla birlikte tedbirlerin esnetilmesi. Bu yaz tedbirler dışında ikinci bir seçeneğimiz yok" Dünya Sağlık Örgütü Genel Direktörü de "En kötüsü henüz gelmedi. Bunu söylediğim için üzgünüm. Ama bu tür ortam ve koşullarda en kötüsünün gelmesinden endişeliyiz" diyor ve ekliyordu. "Neden ve ne yapmak gerekli? Ne yazık ki hepimiz gevşedik, en tedbirimiz bile biraz daha rahat davranıyor, rakamlar alarm veriyor." Prof. Dr. Mehmet Ceyhan'a göre de günlük olguların yükselmesinin tek nedeni normalleşme idi. Kimi uzmanlar "Nasil olsa genciz, ayakta atlatırız demeyin", kimi uzmanlar da olgu sayıları böyle giderse okullar açılmayabilir, diyerek uyarıda bulunuyordu.

Korona tanısında dört yeni semptom daha belirlenmişti. Halsizlik, ishal, tıkanıklık ya da burun akıntısı, , son olarak da mide bulantısı ya da kusma Kovit-19'un yeni belirtileri arasına girdi. Anlaşılan sağaltım dışında koruyucu olarak önlem almak doğrudan vatandaşın kendisine kalıyordu. İçişleri Bakanlığı altmış beş yaş üzerindeki kişilerin turizm amaçlı gzebileceğini açıklıyordu. Günlük haberler arasında sonradan Kovit-19 olduğu anlaşılan KOAH hastası birine geçmiş olsun

demeye gelen 49 kişi karantinaya alınmıştı. İçişleri Bakanının bu tür gelişmeler sonucunda valileri uyardığı bildiriliyordu. Demek ki durum pek i açıcı değildi.

lke genelinde de her gün kovit-19 tanısı konan yeni olguların binin üzerinde olduğu bugünlerde halk salgın korkusunu atlatmış gibiydi. Buna karşın kuşkusuz sakınca sürüyordu. Oysa birinci dalğanın sürekliliği deyin olmadı ikinci dalga deyin ya da yeni normal deyin salgın sürüp gidiyordu. lke-leri yönetenler bu Kovit-19 salgınının sürüp gideceğini anlamışlardı. Üç ayda biter denen salgın altı ay geçmesine karşın dalgalanmalara dahası yer yer artan sayılarla sürüp gidiyordu. Yazın sıcağında bu virüs yaşayamaz diyenler de sesini çıkaramaz olmuştu. Halk açlıktan öleceğine hastalıktan l-sn dercesine önlemler iyice gevşetiliyordu. İşin sonunun nereye varacağı belli değildi ama hem salgınla olabildiğince savasım yapılıyor hem de halka bu işte sona geldik der gibi davranılıyordu. Halk hem korkuyu atlatmış hem de kısıtlamalardan usanmıştı. Buna çoğunlukla evlerde kısıtlı kalanların özgürlüğe koşuşu da diyebilirdiniz. Maske mi taksak, siperlik mi taksak diyenler de vardı. Fiziksel ya da sosyal mesafeye uyan yok gibiydi. Virüs korkusuyla vre temizliğinde aşırıya gidildiği açıktı. Evler, işyerleri, sosyal alanlar sürekli temizleniyordu. Eski kalıp sabunlar mı daha iyi, sıvı sabunlar mı, kolonya mı yoksa sıvı dezenfektanlar mı derken temizliği anımsamıştık. Sıcak yaz günleri başlamak üzere idi. Suyu da sabunu da çok kullanmaya başlamıştık. Bu nedenle sonbaharda kentlerde bundan böyle su sıkıntısı çekmemek için hem ellerimizi, yüzlerimizi sık yıkayacak hem de suyu olabildiğince kısıtlı kullanacaktık. Sonbaharda mevsim hastalıkları da başlayınca durum daha da kötü olabilecekti. Salgının kimden ve nereden bulaştığı tam belli olmadığı için sağlığı korumada etkin ve yaygın bir eylem oluşturulmalıydı.

Salgının ilk günlerinde özellikle Ramazan süresinde sosyal yardım tıkr tıkr işlemiştir. Bu süreç süregenleşemez miydi? Dahası gelir dağılımındaki eşitsizlik azaltılamaz mıydı? Keşke alt gelir grubundaki kesimin olanakları daha iyi olabilseydi.

20 Haziran'da liselere, 2728 Haziran'da da üniversitelere giriş sınavı yapılacaktı. Bugünlerde sokağa çıkmak yine kısıtlanacaktı. Gündüzleri hemen her yer kapalı olacaktı. Kuşkusuz her zaman olduğu gibi hastaneler yirmi dört saat çalışıyordu. 20 Haziran sabahı toplu taşıma araçları çalışanları para almadan herkesi taşıyordu. Değişik yerlerden binmelerine karşın Tekin, Pembegül ve Belgin aynı araçta buluşmuşlardı. Dereden, tepeden konuşarak birlikte hastaneye girdiler. Üçü de eskisi gibi olmasa da sevinçli görünüyordu. Tekin ile Belgin gündüzleri görev yapıyor, Pembegül ise dönüşümlü olarak çalışıyordu. Gün dönüp dolaşmış 27 Haziran'da da aynı saatlerde yine bir toplu taşıma aracında buluşmuşlardı. Birbirleriyle yine selamlaşıp dereden, tepeden konuşmuşlardı. Ancak bu kez konuşmalarda pek içtenlik yok gibiydi. Üçünün de kafası karıştı.

Temmuz ayına girerken dünya genelinde on milyonun üzerinde kişide bu hastalık saptanmış, ölenlerin sayısı ise yarım milyonu geçmişti. Kuşkusuz tam bir tarama yapılmadığından ölenlerin özellikle de hastalığa yakalananların sayısı çok daha yüksek olmalıydı. Ülke genelinde dört aylık süreçte salgına yakalanan kişi sayısı iki yüz bini, bu salgından ölenlerin sayısı da beş bini geçmişti. Genelde bu tür salgınlarda iki yol izlenmekte idi. Birincisi hiç kısıtlama yapılmaz ama halk kendi önlemini alırdı. Buna sürü bağışıklığı diyorlardı. İkincisi ise izolasyon, karantina, tecrit gibi sıkı önlemleri yönetimin aldığı bir yöntemdi. Başta sürü bağışıklığını seçen ülkeler bundan hemen geri dönmüşlerdi. Ülkemizde tam olmasa da sıkı önlemler alınarak süreç yönetilmiş ancak dört ay sonunda eko-

nomik nedenlerle kısıtlamalar Haziran ayında birer birer kaldırılmış, Temmuz ayıyla birlikte artık bir kısıtlama kalmamış, deyim yerinde ise sürü bağışıklığına geçmişti. Böylelikle tam bir başıboşluk doğmuştu. Bunun sonucu olarak salgına yakalananların günlük sayısı binin altına bir türlü düşmüyordu. Kolluk güçleri de artık denetimlerde pek özen göstermiyorlardı. Maske takmayanlara maskeyi bir süs gibi kullananlar eklenmişti. Kimi maskeyi çenesine, kimi koluna, kimi başına, kimi de boynuna takar olmuştu. Oysa kentteki hastaneler Kovit-19 hastası ile dolu idi. Belirti göstermeyen ya da durumu ağır olmayan hastaların pek çoğu artık evine gönderiliyor orada kendisini koruması öneriliyordu. Tek değişik görüntü salgında ölenlerin Mayıs ayı sonlarındaki gibi yüksek olmayıp yirmi dolaylarında olması idi. Ancak günlük olgular hep binin üzerinde idi. Her türlü toplantılara, toplu alanların birlikte kullanılmasına izin verilmişti. Özellikle düğün gibi her türlü toplu buluşmalar hemen başlamıştı.

Yaşam Hastanesi çalışanlarından bir doktor Temmuz ayının ilk günleri için düğün davetiyelerini dağıtıyordu. Bu çağrı belgeleri dağıtılırken hastaneye gelen iki top çiçek de herkesin ilgisini çeker olmuştu. Hastaneye her gün onlarca çiçek gelirdi ama bu iki çiçeğin Pembegül ile Belgin'e geldiği anlaşılmıştı. İlk çiçeklerin üzerinde gönderenin adı yazılı değildi. Öyle de olsa çiçeklerin kızlarca alınışından, koklanışından herkes hemen bir anlam çıkartmıştı. Bodrum katta çalışan Tekin'in bu çiçeklerin gelişinden bilgisi olmamıştı. Sonra bu çiçekler sürekli gelmeye başladı. Pembegül'e gelen çiçeklerin üzerinde artık 'Met'e, Belgin'e gelen çiçeklerin üzerinde ise 'Özcan' diye yazıyordu. Özcan Belgin'in daha önce görüştüğü öğretmenin, Mete ise Pembegül'ün görüştüğü mühendisin adı idi.

Birkaç gün sonra Mete ile Özcan kızlara çiçekleri kendileri getirmeye başladılar. Genç mühendis Mete Yoğun Bakım

Servisi kapısına değin gelir, kapıda Pembegüle çiçeğini verir ama uzun uzadıya konuşmazdı. Özcan öğretmen ise Belgin'e hemen girişte sunardı çiçeğini. Böyle birkaç gün geçtikten sonra iş çıkışlarında Mete de Özcan da hastane kapısında kızları bekler oldular. Kuşkusuz çoğu günler Pembegül'ün iş çıkışı geceye denk gelirdi. Mete'nin arabası Pembegül ile tanıştıktan sonra her an pırıl pırıl olmaya başlamıştı. En azından Pembegül'ü evine götürürken araba yeniden gözden geçiriliyordu. Daha önceleri ise inşaatçının arabasıdır diyerek pek bakım gördüğü söylenemezdi. Özcan öğretmen ise yeni sayılan arabasına pek binmez ama onu her gün temizlerdi. İkisi de bedelli askerliğe başvurmuşlardı. Bunun için bankadan kredi de çekmişlerdi. Günler geçmeye başladığında az da olsa kafelerde, pastanelerde de buluşmaya başladılar. Sonra baba evlerine gitmeler başladı. Pembegül bir kez Mete'yi babasının eski evindeki bahçelerine götürdü. Orada annesi ile babası da bulunuyordu. Mete bahçeyi çok beğendi ama eski ev ile birlikte buraya çok katlı bir yapı yapılabileceğini söyledi. Ayhan hemen ona karşı geldi. Bahçesindeki çiçekleri tek tek gezdirerek *"Kızımın adını Çiçek koymuştuk. Ama arkadaşları ona Pembegül demeye başladıktan sonra biz de ona Pembegül demeye başladık. Bak bu çiçeği taa Edirne'den aldım. Buna Acem Borazanı diyorlar. Bu çiçekten buralarda çok var. Ama böyle güzel kokulusunu zor bulursun. Ben bu çiçeği Çiçek kızım için dikmişim. Bu çiçeğe baktıkça kızımın nişanlımı anımsıyorum. Bu çiçek kızımın bu ağaçtaki yansıması gibi gelmeye başladı bana. Bak, bitişindeki sedire nasıl da sarılarak yükseliyor. Şu kokusuna bir bak, şu renge, şu güzelliğe bir bak."* Deyince Mete'nin yüzünde kızarmalar olmuş, karşılık verecek bir söz bulamamıştı. Özcan ise Belgin'le bir kez kaleye çıkmış bir kez de Çamlık'a gitmişti. Çoğu kez aile büyükleri de onlarla birlikte bulunuyordu.

Yarı korku, yarı sevinç çiftlerimiz on beş yirmi günü böyle geçirdiler. Bu arada kimselere duyurmadan nişan yüzükleri de takılmıştı. Dahası salgına bakmadan nikah, düğün işlerini konuşmaya bile başlamışlardı. Öyle ya bu salgın yeniden alevlenirse işler iyice uzayabilirdi. Hemen nikah işlemleri başlatıldı. Dahası düğün yeri için araştırma yapmaya bile başlamışlardı.

Tekin geçmişte yaşadıkları ve sosyal konumu nedeniyle evlilik işine ivedi yanıt verememişti. Başta Pembegül ile de Belgin ile de ilgilenmiş oldukça da karşılık görmüştü. İlkay ise kendi gelendi ama ona da tam bir yanıt verememişti. Gerçi annesi de Omay da kızın evine gidip geliyorlardı. Tekin özellikle yatağa uzandığında Belgin de, Pembegül de İlkay da gözünün önüne geliyordu ancak bir karara varamıyordu. Bir yandan salgını, bir yandan sürüp giden yaşamı, bir yandan da bu kızları düşünüyordu. Yaşam boyu çarçabuk kesin yargılarla iş gören Tekin evlilik konusunda bir sonuca varamamıştı. Bu kızlardan ikisi uçup gitmişti. Üçüncüsü de uçacak mıydı? Bunları düşününe düşününe uykuya dalıyordu. Sabah olduğunda ise hiçbir şey düşünmeden doğruca işine koşuyordu.

5 Temmuz'da kentte bir doktorun koronadan öldüğü bilgisi tüm sağlık çalışanlarını yasa boğdu. Ölen doktorun eşi de yoğunbakımda korona sağaltımı görüyordu. Onun da durumunun da ağır olduğu söyleniyordu. Aynı gün sağlık bakanı “bugünü salgın hiç yokmuş gibi yaşarsak, dünü bile iyi günlerimizden biri kabul ederiz. Salgınlar tedbirsiz aşılmaz. Tedbirli bir gün diliyorum” diyordu. Kim söylüyor kim dinliyordu. Yaşam nasıl bir iştir ki o günlerde Yaşam Hastanesinin genç bir doktorunun da düğünü vardı. Düğün ortamı özenle ayarlanmıştı. Kimsenin düğüne katılmak zorunluluğu yoktu ama Tekin de bu düğüne katılmak durumundaydı. Fiziksel aralığa uyularak hazırlanan masalar, bu masalardaki sandal-

yeler çağrılı kişilere göre ayarlanmıştı. İki masa evli olmayanlara ayrılmıştı. Tekin kendi adını bu masalarda buldu. Belgin ile Pembegül ise nişanlı olduğu delikanlılarla evlilere ayrılmış masalarda oturuyorlardı. Düğüne katılanların sayısı az olduğundan kimsenin kimseden gizlenecek bir durumu yoktu. Tekin yanındakilerle sıkı bir dostluk kurmuş gibi gözükse de gözü yan masalardan ayrılmıyordu. Yüzünün az da olsa kızardığını anladı, kendisini suçlu gibi görüyordu. Takı işinin bitmesini bile beklemeden evli çifti kutlayıp salondan ayrıldı. Çocukluğunu anımsadı. Lise yıllarında yaptığı gibi sanki ayakta yumurta topuklu ayakkabı, omuzda kartalkanat ceketle yürüyormuş gibi yola koyuldu. Biraz yol alınca usuldan bir de türkü tutturmuydu. *“Asmalar da kol uzatmış dallereee...”* diyordu.

Gece yarısına doğru eve geldiğinde annesini kendisini bekler buldu. Kadıncağız oğlunun durgunluğunu görünce bir söz söyleme gereğini duymadı. Oğlunu sevinçli bir biçimde bulabilse idi oturup uzun uzun konuşacak, Yalçın Beyin kızından söz açacaktı. Ama onun içe kapanık durumunu görünce hemen caydı. Tekin’in gençliğindeki duruma dönüp de ortalığı kırıp geçirmesinden korkmuştu. Kadıncağız en dar günlerinde bir kızını bir de oğlunu evermişti. O evlilikleri gerçekleştirirken ne zorluklar çekmişti. Şimdi maddi durumu daha iyiydi. Tekin evlenen kardeşlerinden büyüktü. İş uzarsa dahası hiç evlenmezse ne yapacaktı? Kadın kendisini artık kocamış, yorulmuş biri olarak görüyordu. Tekin öyle tek başına yaşayabilecek biri değildi. Evet, evet, herkes tek başına yaşayabilir ama Tekin yaşayamazdı.

Günler günleri kovalamış ama aradan bir ay bile geçmemişti. Salgın sonu nereye varır diye belirsizliğin sürdüğü günlerde düğün törenlerinde büyük artış gözlemlenmekteydi. Geniş bahçesi olan kimi işyerleri de düğün salonu gibi

çalışır olmuştı. Tekin hastanede olan bitenleri pek izlemez olmuştı. Gerçi tomografi çekmekten, her hastanın işlemini bittiğinde odayı dezenfekte etmekten başını da alamıyordu. Bir gün masasının üstünde iki davetiyeyi birden buldu. Birinde “Kızımız Çiçek ile oğlumuz Mete’nin” ötekinde ise “Kızımız Belgin ile oğlumuz Özcan’ın” diye başlayan tümceler vardı. Umarsızca masasına geçti, oturdu. Değişik duygularla değişik düşlere daldı. İki düğün de kurban bayramı sonrası hemen 7 Ağustos’ta idi.

Belgin’in düğünü kentin hemen dışında eski bir çırçır fabrikasının bahçesinde ikinci üzeri yapılacak. Evlenecek çift düğün sonrası deniz kıyısında bir otele gidecekleri için geç saatlere kalmadan düğün töreninin bitmesini istemişlerdi. Pembegül’ün düğünü ise hemen onun yakınındaki bir kır lokantasının bahçesinde gerçekleşecekti. Onlar gece yarısına değin açık havada çalıp çığıracaklar, oynayıp zıplayacaklar oradan kentteki bir otele geçeceklerdi. Onlar da deniz kıyısında bir otel ayarlamışlardı ama düğünden bir gün sonra yola çıkacaklardı.

Hastanede çalışanların bir kısmı nöbetçi olduğu için düğün törenlerine katılamayacaktı. 7 Ağustos Cuma günü normal çalışmanın bittiği saat beşte hastanede düğün düzenlemesi için buluşmalar görüşmeler başlamıştı. Hemen herkes her iki düğüne de katılacaktı. Bir düğünden çıkıp öteki düğüne geçeceklerdi. Arabalara üçer dörder yerleştiler. Tekin bölüm doktorunun arabasına binmişti. Akşam serinliği başladığında Belgin’in düğünün yapıldığı alana vardılar. Onlar ulaştığında düğün çoktan başlamıştı. Davullar, zurnalar alanda inliyordu. Hastaneden gelenler için ayrılan masalardan birine oturdular. Masada hazır bulunan atıştırmalıklar ile içeceklerle oyalanmaya başladılar. Akşamüzeri alanın ışıkları yanmaya başladığında takı töreni başlamıştı. Hastaneden ge-

lenler yeni çifte armağanlarını sunup kutlamalarını yaptıktan sonra hemen Pembegül'ün düğününe doğru yollandılar. Tekin iş arkadaşları ile birlikte olmasa düğüne de yeni evlileri kutlamaya da katılacak gücü kendisinde bulamayabilirdi. Kutlama sırasında gücünü yitirmiş gibiydi.

Pembegül'ün düğün töreni daha görkemli idi. Kır lokantasının her yanı, çevredeki ağaçlarla birlikte süslenmiş, birçok yere bayraklar asılmıştı. Ortada bir orkestra vardı. Ayrıca çifte davul, çifte zurna yeri göğü inletiyordu. Alana yeni bir konuk geldiğinde bu çalgıcılardan bir davul, bir zurna onları karşılıyordu. Bu karşılamaya kız evinden de oğlan evinden de bir büyük katılıyor, onları karşılıyordu. Kuşkusuz karşılaşmalarda ne tokalaşma ne de kucaklaşmavardı.

Hastaneden gelenler masalara yerleştikten sonra yemekler dağıtılmaya başlandı. Herkes bu düğünden erken kalkamayacağı anlamıştı. Yemekten sonra çerezler yenmeye başlandı. Düğün alanı oldukça genişti. Ortam iki üç bin konuğu ağırlamaya yetecek denli uygundu. Bir orkestra çalıyor, bir davul zurna ötüyor, ikisi arasında sanatçılar ortaya çıkarak şarkılar, türküler söylüyorlardı. Kent gece sıcağında yanıp kavrulurken burada usul usul esen yelin ve açık havanın serinliğinde konuklar güzel bir gece geçiriyorlardı. Katılımcılar öteki düğünlere bakarak kalabalıktı ama alan geniş olduğundan kimse rahatsız olmuyordu. Hastaneden gelen bir iki doktor ile Tekin'in dışında herkes ortaya çıkmış az ya da çok halaya ya da dansa katılmıştı. Saatler on bire yaklaştığında takılar takılmaya, kutlamalar yapılmaya başlamıştı. Tekin masasındaki-lerden izin isteyerek ilk kutlayanların arasına katıldı. Armağanını sundu, çifti kutladı. Çifti kutlarken gelinin de damadın da yüzüne bir anlık şöyle bir bakmakla yetindi. Dahası uzun boylu göz göze gelmeye gücü yetmedi. Düğün alanından yavaşça ayrıldıktan sonra bahçeden hızlıca kendisini yo-

la bıraktı. Kente neresinden bakarsan bak beş kilometre yolu vardı. Kente yürüyerek gidecekti. Bu salgın ortamında istese de kimse onu aracına almazdı.

Tekin epey bir yol almıştı. Artık davulun da zurnanın da orkestranın da sesi duyulmuyordu. Kent uzaktan bir ışık topu gibi parlıyordu. Derelerdeki, tepelerdeki köylerde de ışıldamalar az değildi. Çevrede kimselerin olmadığını anladıktan sonra iyice sağa çekilerek yolunu sürdürdü. Usul usul türkü çığıyordu. Bir ara olanca gücüyle sesini yükselterek “*Asmalar daa ammaan kol uzatmış dallereee..*” türküsünü söylemeye başladı.

Gökte tabak gibi ay parlıyordu. Her yer aydınlıktı. Görünürde kimsecikler yoktu. O da alabildiğince bağırarak türküsünü söylüyordu. Birden sesinin güzel olduğunu anladı. Dahası sesinin bu denli gür çıkabildiğine sevindi. Demek ki Kovit-19’dan iyice kurtulmuştu. Türküsünü çığıırken çevrede kendisini duyan var mı diye çevresini şöyle bir kolaçan etti. Kimsecikler yoktu. Bu arda gözü tepesindeki aya takıldı. İlkay’ı anımsadı. Ne de güzel gözleri vardı İlkay’ın. İlkay hem güzel hem de uysal bir kızdı.

Bu sıralarda kır bahçesinde düğün olanca hızıyla sürüp gidiyordu. Davullar, zurnalar yeri göğü inletiyordu. Ortam geniş ve rahattı. Hava güzel ve serindi. Hemen herkes elleri havada göbek atıyordu. Ayhan ile eşi dünürlerini karşısına almıştı. Bunları gören gelin ile damat da ortaya atıldılar. Ayhan’ın dünürü düğünün sonunda ceketini çıkartmıştı. Ayhan da ceketini çıkarttı, ceketin kollarını bir kemer gibi kullanarak beline doladı. Eline büyükçe bir mendil aldı. Kızını, damadını, dünürlerini karşısına alarak oynamaya başladı. Bir oynadı, bir oynadı, bir daha oynadı.

Bu serin ortamda her yanını ter basmıştı. Yanındakilerin oyundan kopmasına izin vermiyordu. Davul zurna eşliğinde

türkücü olanca gücüyle bağıyordu.

*Kaşların arasından
Domdom kurşunu değdi
Domdom kurşunu değdi
Bir avcı vurdu beni
Bin avcı yedi beni...*

